

3. Vývoj zemědělství a lesnictví ve Středočeském kraji

3.1. Zemědělství

Primární sektor Středočeského kraje má v rámci státu významné postavení. Velikost území, přívětivé klimatické i půdní podmínky a potenciál velkého odběratele v podobě hlavního města přispívají k výraznému podílu na celkové produkci zemědělského sektoru České republiky.

Z hlediska zaměstnanosti se podíl tohoto odvětví postupně snižuje. Jestliže tvořili v roce 2000 zaměstnaní v zemědělství a lesnictví podle výběrového šetření pracovních sil 5,4 % ze všech zaměstnaných v kraji, v roce 2007 byl tento podíl pouze 3,9 %. Je to však o 0,4 procentního bodu více než činil republikový průměr. Podrobnější údaje o pracovnících ve vybraném segmentu zemědělských subjektů poskytuje strukturální šetření v zemědělství, jehož výsledky jsou součástí této kapitoly.

Strukturální šetření v zemědělství (plošné zjišťování Agrocensus 2000 a výběrová zjišťování FSS 2003, 2005 a 2007) proběhla ve všech členských státech EU. Do zjišťování se zahrnují zemědělské podniky, jejichž zemědělsky využitá půda činí nejméně jeden hektar. V případě, že tyto hodnoty nedosahují, zařadí se zpravodajské jednotky do šetření pouze za předpokladu, že produkují určitou část na prodej nebo splňují některou, počínaje rokem 2000 stanovenou, prahovou hodnotu¹⁾ pro zařazení zemědělských podniků mezi zpravodajské jednotky. Zjišťování se týkají jak právnických, tak fyzických osob. Všechny podniky právnických osob a podniky fyzických osob mající SGM²⁾ ≥ 600 tisíc Kč podléhají plošnému zjišťování. Ostatní zpravodajské jednotky z řad fyzických osob jsou do výběru zařazeny na základě stratifikovaného oblastního výběru³⁾. Získané údaje jsou dopočteny na základní soubor (zemědělství ČR) podle sídla podniku. Poskytují tak základní informace o velikosti, struktuře a vývoji zemědělských podniků, jejich vybavenosti, způsobu hospodaření (konvenční, ekologické), výrobní orientaci a v neposlední řadě také o nezemědělských činnostech.

Tab. 3.1.1 Počty hospodařících subjektů a obhospodařovaná půda v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Subjekty (podniky)				Obhospodařovaná zemědělská půda		z toho orná půda	
	celkem	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	z celku vlastnictví (%)		celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)
			fyzické osoby	právnícké osoby				
Česká republika	39 396	100,0	92,5	7,5	3 518 073	100,0	2 567 311	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	308	0,8	82,5	17,5	30 281	0,9	18 261	0,7
Středočeský	4 455	11,3	91,1	8,9	547 398	15,6	480 914	18,7
Jihočeský	4 025	10,2	90,9	9,1	422 650	12,0	261 094	10,2
Plzeňský	2 214	5,6	91,4	8,6	313 195	8,9	206 952	8,1
Karlovarský	507	1,3	85,4	14,6	99 544	2,8	40 610	1,6
Ústecký	1 837	4,7	91,1	8,9	209 576	6,0	150 267	5,9
Liberecký	1 472	3,7	92,9	7,1	91 129	2,6	37 750	1,5
Královéhradecký	2 434	6,2	91,8	8,2	234 714	6,7	170 210	6,6
Pardubický	2 315	5,9	92,2	7,8	228 925	6,5	177 388	6,9
Vysočina	3 863	9,8	92,4	7,6	373 301	10,6	291 716	11,4
Jihomoravský	8 165	20,7	94,9	5,1	362 937	10,3	325 243	12,7
Olomoucký	1 885	4,8	90,1	9,9	241 154	6,9	180 271	7,0
Zlínský	3 024	7,7	95,1	4,9	149 889	4,3	96 279	3,8
Moravskoslezský	2 892	7,3	94,3	5,7	213 379	6,1	130 355	5,1

Z výsledků strukturálního šetření FSS 2007 vyplývá, že ve Středočeském kraji hospodařilo celkem 4 455 subjektů (o 276 méně než v roce 2005) na zemědělské půdě o výměře 547 398 ha. Tato hodnota odpovídá

¹⁾ výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy vlastní nebo pronajaté, nebo plocha od 1 500 m² intenzivních plodin (sady, zelenina, květiny), nebo 1 000 m² vinic, nebo 300 m² skleníků a pařenišť, nebo chov alespoň 1 kusu skotu, nebo 2 kusy prasat, nebo 4 kusy ovcí a koz, nebo 50 kusů drůbeže, nebo 100 kusů králíků, nebo kozešinových zvířat.

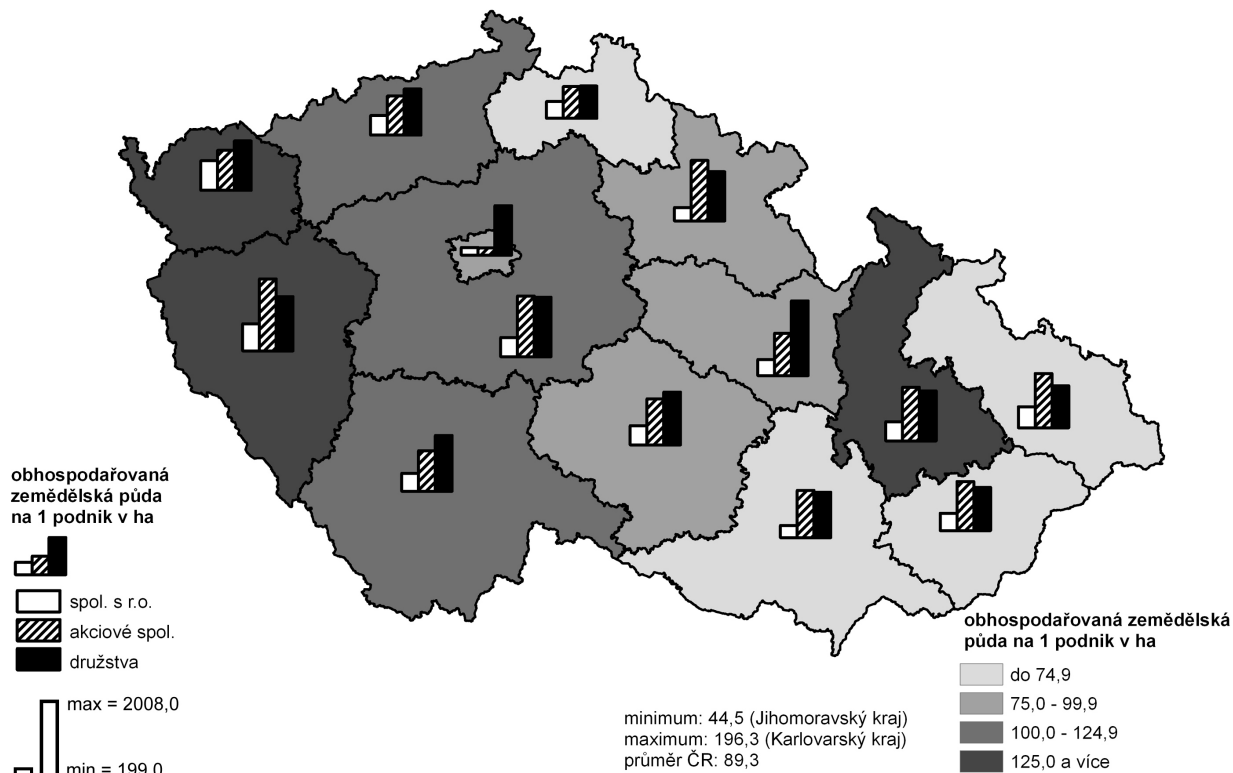
²⁾ SGM (Standard Gross Margin, Standardní příspěvek na úhradu) vyjadřuje ekonomický přínos jednotky produkce rostlinné a živočišné výroby. Je stanoven na 1 ha každé plodiny rostlinné výroby a jeden kus jednotlivých kategorií zvířat. Jeho hodnota odpovídá standardní hodnotě produkce z 1 ha dané plodiny, nebo 1 kusu dané kategorie zvířat po odpočtu specifických (variabilních) nákladů na produkci této výroby. Standardní příspěvky na úhradu jsou stanoveny v jednotlivých zemích EU pro všechny plodiny a kategorie zvířat podle reálných podmínek dané země a jsou pravidelně aktualizovány. Standardní příspěvky ČR zpracovává Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (VÚZE), od 1. 7. 2008 Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI).

³⁾ Podrobnější informace o tvorbě výběrových souborů a metodice dopočtu jsou součástí publikace ČSÚ 2126-08 Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, str. 10 – 11.

přibližně polovinu plochy celého kraje a v celorepublikovém měřítku se tento podíl pohybuje nad běžným průměrem (ten činí 44,7 % z rozlohy ČR). Většího podílu zemědělsky využívané plochy dosahují už jen kraje Pardubický, Jihomoravský a Vysočina. Ještě většího procentního podílu v mezikrajském srovnání dosahuje orná půda (18,7 % v celé ČR), která ve Středočeském kraji zaujímá převážnou část zemědělské půdy (87,9 %). Většího indexu zornění dosahuje pouze Jihomoravský kraj (89,6 %).

1. Průměrná velikost zemědělských podniků podle právní formy v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

Zemědělské podniky disponují poměrně velkým územím k výkonu své zemědělské činnosti. Na jeden podnik připadá přibližně 123 ha obhospodařované zemědělské půdy, o 33 ha více než průměrná hodnota v ČR.

Tab. 3.1.2 Převažující zaměření hospodařících subjektů v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob				
	celkem	v tom zaměření (%)				celkem	v tom zaměření (%)			
		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.
Česká republika	35 454	41,5	29,7	28,0	0,1	2 940	32,4	23,2	43,6	0,5
v tom kraje:										
Hl. město Praha	254	62,2	29,9	6,7	-	54	46,3	29,6	24,1	-
Středočeský	4 055	45,8	23,2	30,5	0,1	398	41,2	17,6	40,5	-
Jihočeský	3 659	24,1	43,2	31,6	0,3	366	16,9	35,5	46,2	1,1
Plzeňský	2 023	26,2	37,7	34,9	0,2	191	18,3	19,9	61,3	0,5
Karlovarský	433	15,5	54,7	27,7	0,2	74	32,4	36,5	31,1	-
Ústecký	1 674	56,9	29,0	12,9	0,2	163	53,4	23,9	22,7	-
Liberecký	1 367	27,1	47,9	24,1	0,1	105	20,0	35,2	44,8	-
Královéhradecký	2 235	36,0	38,6	24,8	0,1	199	25,1	29,1	44,2	1,0
Pardubický	2 134	22,8	54,2	22,4	-	181	26,5	26,5	47,0	-
Vysočina	3 568	24,6	22,0	52,2	0,0	294	17,0	16,0	66,0	1,0
Jihomoravský	6 750	76,8	6,9	16,1	-	415	57,3	12,3	29,4	0,2
Olomoucký	1 699	38,6	29,5	31,5	0,1	186	31,2	17,7	51,1	-
Zlínský	2 875	33,9	43,3	21,8	0,0	149	28,2	33,6	38,3	-
Moravskoslezský	2 727	33,6	29,2	36,8	0,1	165	29,7	23,0	44,2	1,8

Nejvíce provozuschopných podniků zaměřujících se na zemědělskou činnost z celkového počtu ekonomických subjektů bylo v rámci výsledků strukturálního šetření 2007 zaznamenáno v okrese Benešov (15 % z celého kraje), nejméně v okrese Praha-západ (4,7 %). V kraji se podniky nejčastěji zaměřují na rostlinnou výrobu, u subjektů právnických osob je poměrně častá též kombinace rostlinné a živočišné.

Podle právní formy převažují ve Středočeském kraji podniky fyzických osob. Na jeden subjekt právnických osob připadá přibližně deset podniků s jednoduchou formou podnikání. Z celkového počtu 398 obchodních společností se zaměřením na zemědělskou činnost tvoří převážnou část společnosti s ručením omezeným (57 %), následují akciové společnosti (20 %) a družstva (17 %). I přes tento dominující počet subjektů společností s ručením omezeným obhospodařují více zemědělské půdy akciové společnosti, a to díky faktorům ovlivňujícím velikost podniku (počet zaměstnanců, kapitál), a o něco méně družstva.

Do celkového počtu pracovníků v zemědělství se ve strukturálním šetření započítávají u subjektů ve vlastnictví fyzických osob nejen hospodáři a pravidelně pracující zaměstnanci, ale i pomáhající členové rodiny bez ohledu na to, zda na farmě pracují pravidelně či jen příležitostně. V podnicích právnických osob byli započítáni pravidelně pracující zaměstnanci i pracující majitelé.

Z celkového počtu 192 tisíc pracovníků v zemědělství (bez sezónních) jich bylo nejvíce sečteno v kraji Jihomoravském, Středočeském a na Vysočině.

Tab. 3.1.3 Zemědělské podniky podle počtu pracovníků v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Počet podniků celkem	v tom s počtem pracovníků (%)							
		1 - 5	6 - 9	10 - 19	20 - 24	25 - 49	50 - 99	100 - 199	200 a více
Česká republika	39 396	90,7	3,8	1,8	0,5	1,4	1,1	0,5	0,1
v tom kraje:									
Hl. město Praha	308	89,9	4,5	3,6	1,0	-	0,6	0,3	-
Středočeský	4 455	90,5	3,4	1,7	0,7	1,7	1,1	0,7	0,2
Jihočeský	4 025	90,1	3,8	2,0	0,4	1,7	1,5	0,4	0,0
Plzeňský	2 214	91,0	2,6	1,6	0,5	2,0	1,4	0,9	0,0
Karlovarský	507	86,6	5,5	4,5	0,6	2,0	0,6	0,4	-
Ústecký	1 837	88,7	4,5	3,4	0,5	1,7	0,8	0,4	-
Liberecký	1 472	91,0	4,0	2,6	0,5	1,2	0,5	0,1	-
Královéhradecký	2 434	90,1	3,8	1,8	0,6	1,7	1,0	0,8	0,1
Pardubický	2 315	89,5	4,3	1,6	0,6	1,3	1,8	0,6	0,2
Vysočina	3 863	88,7	4,5	1,8	0,5	1,7	1,8	0,8	0,2
Jihomoravský	8 165	92,9	3,3	1,3	0,4	0,9	0,7	0,4	0,1
Olomoucký	1 885	87,3	4,5	2,2	0,5	2,1	2,1	1,0	0,2
Zlínský	3 024	92,7	3,9	1,1	0,3	0,8	0,9	0,3	0,0
Moravskoslezský	2 892	91,2	3,9	2,1	0,3	1,1	0,9	0,4	0,1

Zemědělské podniky sídlící ve Středočeském kraji zaměstnávaly ke konci září roku 2007 celkem 23 633 pracovníků. V porovnání se strukturálním šetřením z roku 2005 se v kraji mírně zvýšil počet zaměstnanců (o 1 000 pracovníků vyšší). Nejvyšší nárůst za toto období zaznamenal okres Praha-východ (o 85 %). V mírném navýšení se pohybovaly i okresy Kladno, Kutná Hora a Mělník. Značný pokles naopak vykazoval okres Rakovník (o 38 %).

U podniků zabývajících se zemědělskou činností je charakteristickým znakem nízký počet zaměstnanců. Devět podniků z deseti sídlících ve Středočeském kraji zaměstnává jednoho až pět zaměstnanců. Tyto subjekty jsou běžně označovány jako mikropodniky. Přibližně stejného podílu dosahují i ostatní kraje v České republice. Mírně pod celostátním průměrem se pohybuje podíl zemědělských podniků v kraji s počtem pracovníků 6 až 19, v subjektech s větším počtem pracovníků dosahuje kraj naopak celorepublikového nadprůměru. V roce 2007 byly zaznamenány na území kraje tři zemědělské podniky zaměstnávající více než 250 zaměstnanců.

Tab. 3.1.4 Pracovníci v zemědělství podle věku v krajích ČR k 30. 9. 2007^{*)}

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

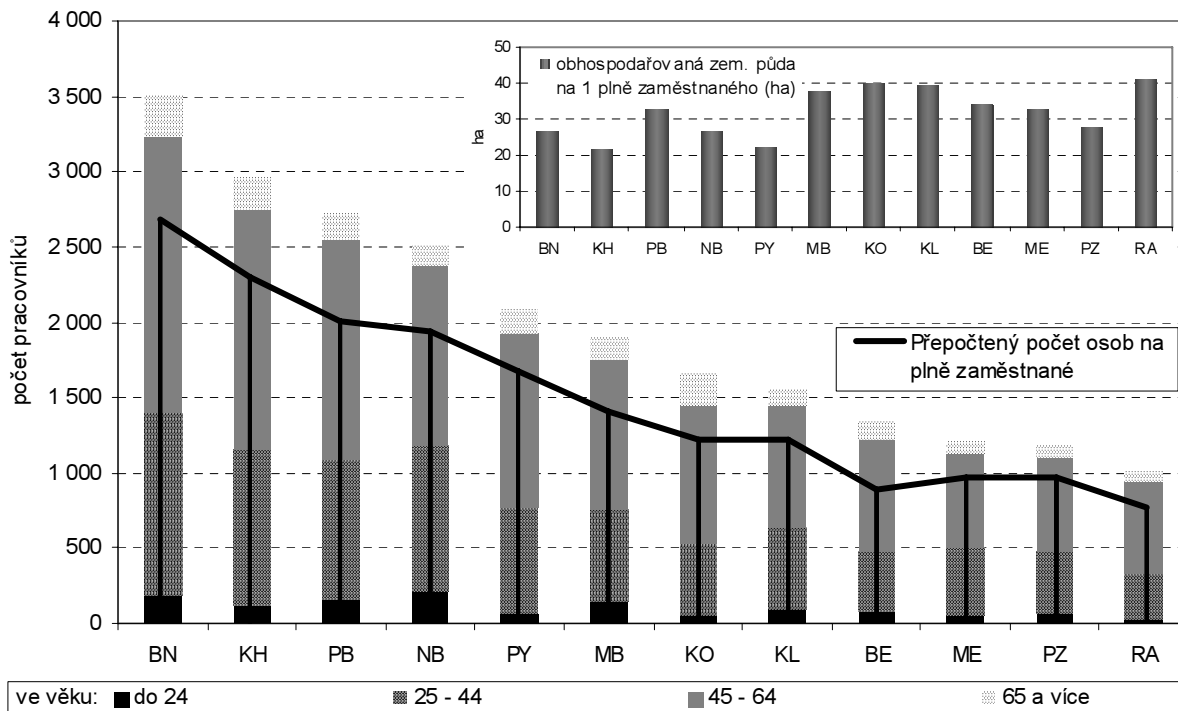
	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl (%) osob ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Česká republika	191 939	5,9	34,0	52,3	7,8	133 957	26,3	19,2
v tom kraje:								
Hl. město Praha	1 223	4,1	35,2	52,2	8,6	941	32,2	19,4
Středočeský	23 633	5,3	34,2	53,2	7,3	18 052	30,3	26,6
Jihočeský	19 169	5,9	33,4	52,9	7,8	13 880	30,5	18,8
Plzeňský	11 854	4,6	33,0	56,5	5,9	9 326	33,6	22,2
Karlovarský	2 224	7,1	35,2	51,7	6,0	1 691	58,9	24,0
Ústecký	8 008	6,1	35,0	52,4	6,4	5 911	35,5	25,4
Liberecký	5 483	6,7	35,4	48,5	9,4	3 520	25,9	10,7
Královéhradecký	13 005	5,6	33,5	53,0	7,8	9 365	25,1	18,2
Pardubický	13 375	6,1	36,0	51,6	6,3	10 021	22,8	17,7
Vysočina	22 830	6,1	35,1	51,0	7,7	16 181	23,1	18,0
Jihomoravský	33 882	5,9	32,2	51,9	10,0	19 560	18,6	16,6
Olomoucký	12 721	5,9	35,3	54,1	4,8	9 517	25,3	18,9
Zlínský	11 659	6,5	32,9	50,2	10,4	7 297	20,5	13,2
Moravskoslezský	12 870	7,0	34,6	50,5	7,9	8 694	24,5	15,0

^{*)} bez sezónních pracovníků

Po hlavním městě Praze a Plzeňském kraji má Středočeský kraj nejnižší zastoupení mladých lidí (do 24 let) pracujících v zemědělství. Na základě územního rozboru kraje se jedná především o okresy Rakovník (2,9 % z celkového počtu zaměstnanců) a Kolín (3,0 %). Naopak nejvyššího zastoupení v meziokresním srovnání dosahuje okres Nymburk, a to jak u pracovníků do 24 let (8,3 %), tak i mezi zaměstnanci ve věku v rozmezí 25 až 44 let. Nejpochetnější věkovou kategorií u pracujících v zemědělství je, i přes mírný pokles oproti šetření v roce 2005, skupina 45 až 64letých.

Graf 13 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Středočeského kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

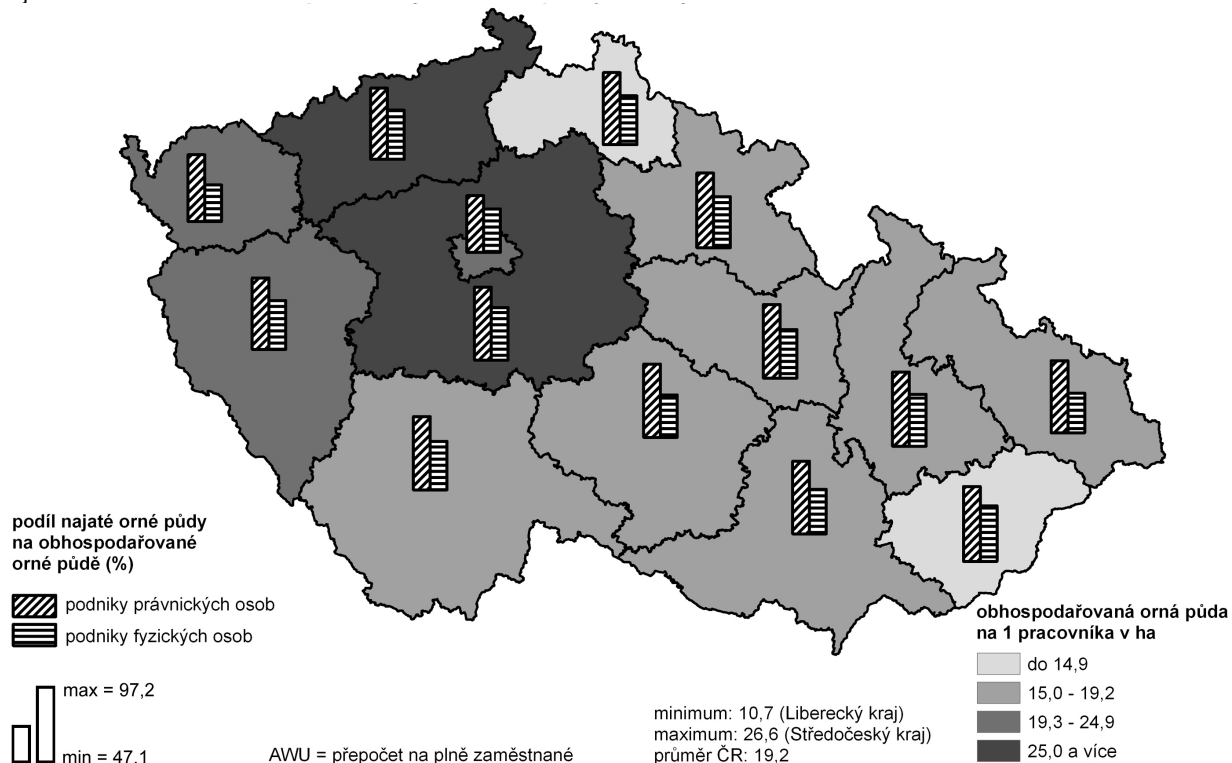

Podle počtu odpracovaných hodin byli v období od října 2006 do září 2007 pracovníci přepočteni na plně zaměstnané (1 800 hodin za rok). Přepočtený počet pracovníků v zemědělství je celostátně o 30 % nižší než počet pracovníků ve fyzických osobách. Příčinou je nejen sezónnost zemědělských prací, ale i struktura

pracujících na rodinných farmách, kde je velmi rozšířená výpomoc dalších členů rodiny farmáře. Po přepočtu na plně zaměstnané bylo v kraji sečteno 18 052 pracovníků v zemědělství, což je o 3 721 více než v roce 2005. Dvojnásobného navýšení plně zaměstnaných dosáhl díky celkovému růstu počtu zaměstnanců okres Praha-východ. Nejnižší podíl plně zaměstnaných ve struktuře pracovníků podle odpracovaných hodin zaznamenal okres Beroun.

2. Obhospodařovaná plocha orné půdy na 1 pracovníka v zemědělství (AWU) a podíl najaté orné půdy v krajích ČR v roce 2007

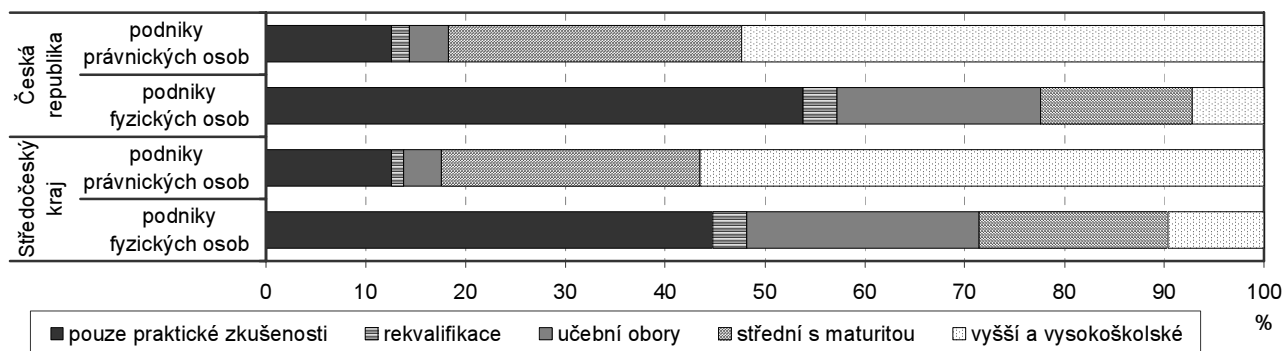
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

V zájmu srovnatelnosti byla do Tab. 3.1.4 a Grafu 14 zařazena i **plocha obhospodařované půdy na 1 přepočteného pracovníka**. Z porovnání s celostátními údaji vyplývá, že v kraji připadá na 1 pracovníka oproti celostátnímu průměru o 4 ha zemědělské a 7,4 ha orné půdy více. Podílí se na tom především nižší zaměstnanost v zemědělském sektoru v okresech Kladno, Kolín a Mladá Boleslav.

Součástí strukturálního šetření FSS 2007 bylo i zjišťování úrovně **zemědělského vzdělání vedoucích pracovníků**. Značné rozdíly jsou ve všech krajích mezi úrovní vzdělání v podnicích fyzických a právnických osob. Zatímco celostátně převažuje u vedoucích pracovníků v podnicích právnických osob vysokoškolské vzdělání (52,4 %) a na dalším místě je střední vzdělání s maturitou (29,3 %), v podnicích fyzických osob převažují především praktické zkušenosti (53,8 %) a následuje vyučení v oboru (20,5 %). Obecně je mezi vedoucími pracovníky právnických osob vyšší úroveň vzdělání v moravských krajích, v podnicích fyzických osob v Karlovarském, Středočeském a Olomouckém kraji.

Graf 14 Zemědělské vzdělání vedoucího pracovníka v zemědělských podnicích ve Středočeském kraji v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

Ze strukturálního šetření v zemědělství též vyplynulo, že v roce 2007 u dvou třetin podniků fyzických osob činila **spotřeba domácnosti hospodáře** méně než ½ konečné produkce farmy, více se na spotřebu vlastní domácnosti orientovaly podniky fyzických osob v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji.

Tab. 3.1.5 Podniky fyzických a právnických osob podle určení produkce v krajích ČR v roce 2007

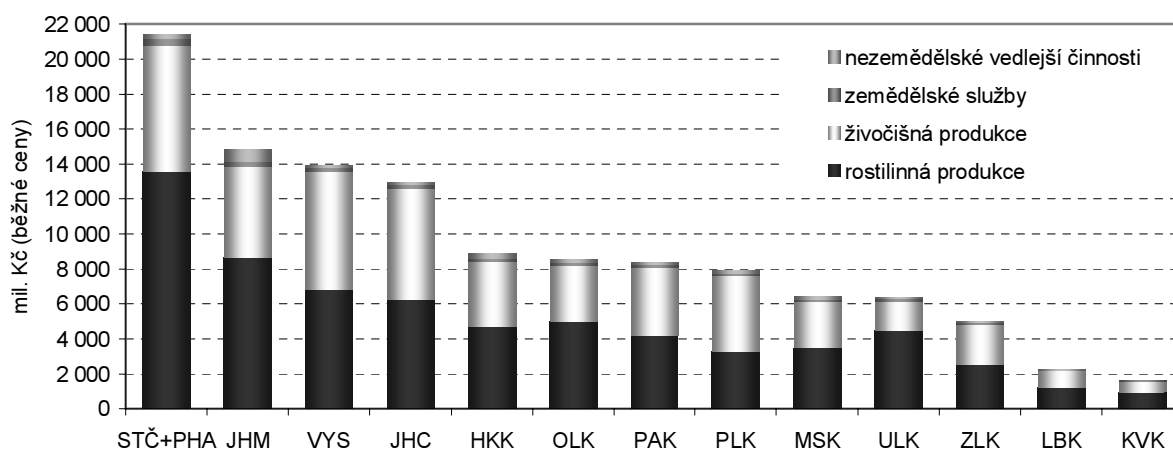
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob		
	celkem	z toho se spotřebou domácnosti hospodáře menší než 50 % konečné produkce		z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %		celkem	z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %	
		celkem	v %	celkem	v %		celkem	v %
Česká republika	36 455	24 221	66,4	30 260	83,0	2 941	2 529	86,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	254	230	90,6	192	75,6	54	41	75,9
Středočeský	4 057	2 996	73,8	3 173	78,2	398	326	81,9
Jihočeský	3 659	2 673	73,1	3 141	85,8	366	330	90,2
Plzeňský	2 023	1 675	82,8	1 443	71,3	191	163	85,3
Karlovarský	433	372	85,9	385	88,9	74	68	91,9
Ústecký	1 674	1 387	82,9	1 300	77,7	163	137	84,0
Liberecký	1 367	923	67,5	1 215	88,9	105	85	81,0
Královéhradecký	2 235	1 668	74,6	1 856	83,0	199	163	81,9
Pardubický	2 134	1 468	68,8	1 725	80,8	181	158	87,3
Vysočina	3 569	2 216	62,1	3 197	89,6	294	270	91,8
Jihomoravský	7 749	4 208	54,3	6 380	82,3	416	353	84,9
Olomoucký	1 699	1 269	74,7	1 387	81,6	186	160	86,0
Zlínský	2 875	1 648	57,3	2 582	89,8	149	137	91,9
Moravskoslezský	2 727	1 490	54,6	2 285	83,8	165	138	83,6

Více než polovina celkových tržeb pocházejících z přímého prodeje produkce byla celostátně zjištěna u 17 % podniků fyzických osob a 13 % podniků právnických osob. Častěji se na přímý prodej orientují podniky fyzických osob v Plzeňském kraji a v Hlavním městě Praze, podniky právnických osob rovněž v Hl. m. Praze, dále pak Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém kraji.

Produkce zemědělského odvětví ve finančním vyjádření navazuje v regionálním členění na metodiku souhrnného zemědělského účtu. Jde o hodnotové vyjádření finální produkce, která opouští zemědělské odvětví (částka v základních cenách, kterou výrobce obdrží od kupujícího, plus dotace mínus daně na výrobek). Časová řada je k dispozici od roku 2003, přičemž za poslední rok jsou publikovány předběžné údaje a definitivní výsledky jsou k dispozici až v následujícím roce. Pro meziroční srovnání se používají stále ceny roku 2000, pro porovnání struktury běžné ceny daného roku⁴⁾. V hodnocení je společně se Středočeským krajem započítáno území hlavního města Prahy.

Graf 15 Produkce zemědělského odvětví v běžných cenách v krajích ČR v roce 2007 (předběžný údaj)

⁴⁾ podrobnější metodické vysvětlivky jsou součástí publikace 2128-08 Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích - definitivní výsledky za rok 2006 a semidefinitivní výsledky roku 2007, vydané ČSÚ v listopadu 2008

Celková produkce zemědělského odvětví má ve Středočeském kraji meziročně velkou variabilitu především v závislosti na výsledcích rostlinné výroby. Ze sledovaného pětiletého období byla nejvyšší produkce vypočtena v roce 2004. Především pokles v rostlinné výrobě přispěl v roce 2006 k většímu schodku v celkové produkci. V roce 2007 se zvýšila jak výroba v rostlinné, tak živočišné zemědělské sekci. Naproti tomu došlo k poloviční produkci v činnostech nezemědělských. Středočeský kraj společně s Hlavním městem Prahou dosahovaly v roce 2007 v mezikrajském srovnání nejvyšší produkce v zemědělském odvětví ze všech krajů. Necelá pětina celkové produkce ČR (18 %) pocházela právě z těchto dvou regionů.

Tab. 3.1.6 Produkce zemědělského odvětví ve Středočeském kraji a Hl.m. Praze v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách roku 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Produkce zemědělského odvětví celkem	16 006	18 868	18 270	17 251	18 456	115,3
v tom:						
rostlinná produkce	8 888	11 895	11 089	10 101	10 770	121,2
živočišná produkce	6 591	6 320	6 424	6 483	7 257	110,1
produkce zemědělských služeb	180	204	197	209	228	126,6
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	346	449	560	458	202	58,3

Rostlinná produkce za rok 2007 byla v kraji o 21,2 % vyšší než v roce 2003, avšak za produkci z roku 2004 zaostávala o 1,125 mld. Kč. Nejvíce se na tomto propadu podílely obiloviny (více než polovina z celkového poklesu připadá na vyprodukovanou pšenici). Obiloviny jsou výraznou komoditou rostlinné výroby nejen v České republice, ale i ve Středočeském kraji. Dokazují to výsledky souhrnných účtů ze zemědělství, kde se na celkové rostlinné produkci kraje podílí necelou polovinou (43,6 %). Produkce obilovin Středočeského kraje společně s hlavním městem je pětinou produkce celé ČR. Na této skutečnosti se nejvíce podílí jak množstvím, tak poměrem především pšenice, druhý v pořadí je ječmen. Z dalších rostlinných artiklů v kraji majících výrazný podíl na celostátní rostlinné produkci lze zmínit olejninu, cukrovou řepu, zeleninu a zahradnické výrobky a také chmel.

Tab. 3.1.7 Rostlinná produkce Středočeského kraje a Hl. m. Prahy v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000

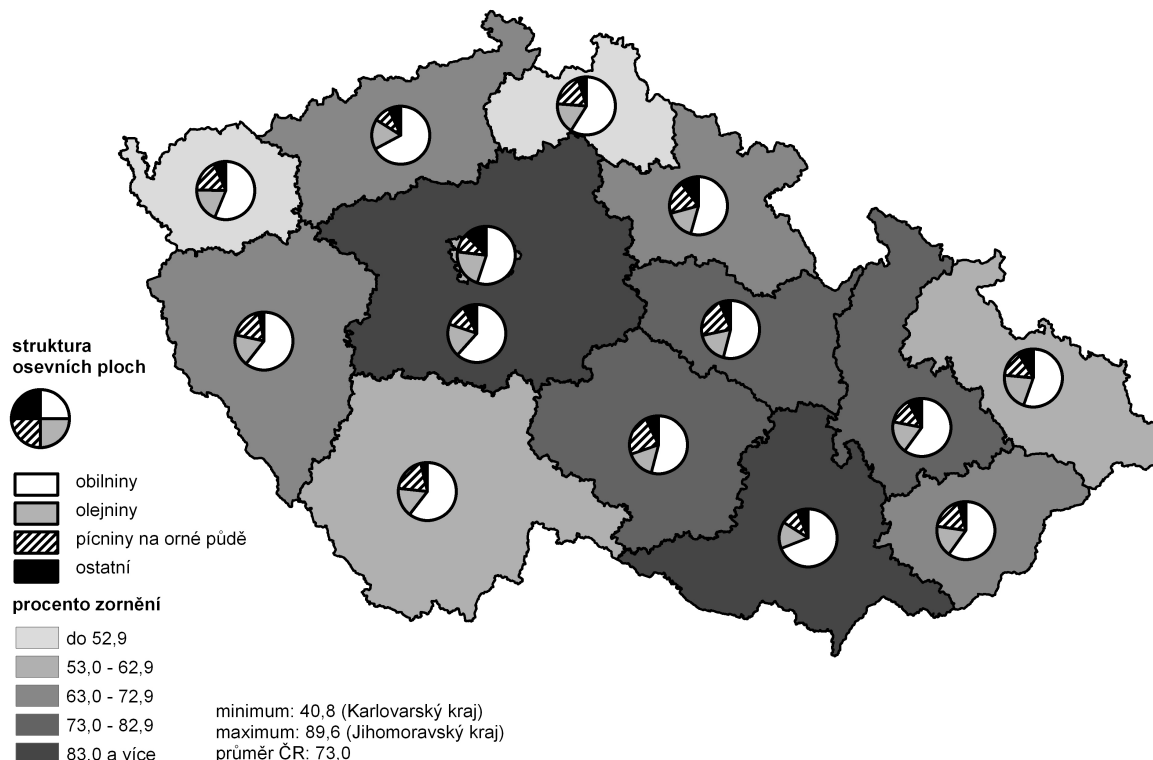
	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	2007 podíl kraje na ČR%	Index 2007/2003
Rostlinná produkce celkem	8 888	11 895	11 089	10 101	10 770	20,4	121,2
v tom:							
obiloviny (včetně osiva)	3 688	5 501	4 838	4 147	4 697	20,8	127,3
z toho:							
pšenice a špalda	2 027	3 433	2 848	2 509	2 753	22,0	135,8
žito a ozimé směsky	79	178	92	40	92	19,4	117,0
ječmen	1 162	1 385	1 342	1 126	1 214	21,1	104,5
oves a letní směsky	73	79	49	45	55	13,8	75,5
kukuřice na zrno	277	316	415	364	488	17,2	176,2
technické plodiny	2 457	3 037	2 837	2 721	2 874	23,3	117,0
z toho:							
olejninu (včetně osiva)	1 226	1 738	1 497	1 656	1 694	21,6	138,2
luskoviny (včetně osiva)	34	49	68	49	36	13,2	104,0
cukrová řepa	870	902	889	790	848	30,3	97,4
chmel	233	260	319	192	205	27,4	88,0
krmné plodiny	821	1 060	1 082	969	889	11,5	108,3
zelenina a zahradnické výr.	979	1 134	997	1 120	1 109	30,1	113,3
brambory (včetně sadby)	593	743	934	664	751	21,5	126,7
ovoce	303	328	299	338	299	22,3	98,5
víno	18	17	11	9	19	1,7	105,7
ostatní rostlinné výrobky	29	76	90	132	131	24,5	451,4

Územní rozdíly v rostlinné produkci ČR souvisejí s rozdílnou strukturou **osevních ploch**. Přesto, že jsou obiloviny dominantní skupinou plodin ve všech krajích České republiky, pohyboval se v roce 2007 jejich podíl na obhospodařované orné půdě v krajích různě, od nejnižšího u zemědělských podniků se sídlem v Pardubickém kraji a na Vysočině (po 54 %) až po 69 % v Jihomoravském kraji. Ve Středočeském kraji dosahují osevní plochy v porovnání s celkovou obhospodařovanou půdou v kraji podílu 61,7 %, o 1,5 procentního bodu více než je celorepublikový průměr.

Značné využívání zemědělské půdy k rostlinné produkci a významné postavení Středočeského kraje v rámci ČR dokazuje společně s velkou výměrou obhospodařované půdy také vysoké procento zornění, po Jihomoravském kraji druhé nejvyšší v ČR. Poukazuje to na zemědělský charakter těchto dvou regionů.

3. Podíl orné půdy na zemědělské a struktura osevních ploch v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

Meziroční změny ve struktuře osevních ploch jsou poměrně výrazné a odrážejí nejen situaci na trhu se zemědělskými komoditami, ale i změny v dotační politice státu a Evropské unie. Významný je i vliv omezování živočišné výroby spojený s nižšími požadavky na produkci krmiv pro chovaná hospodářská zvířata.

Tab. 3.1.8 Osevní plochy v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obiloviny celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Brambory celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Cukrovka technická (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Olejnin (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)
Česká republika	1 544 496	100,0	32 655	100,0	54 065	100,0	442 228	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	10 061	0,7	32	0,1	548	1,0	3 952	0,9
Středočeský	296 548	19,2	7 463	22,9	15 273	28,2	88 950	20,1
Jihočeský	158 123	10,2	3 789	11,6	-	-	42 067	9,5
Plzeňský	125 447	8,1	1 270	3,9	-	-	36 920	8,3
Karlovarský	22 811	1,5	94	0,3	-	-	7 747	1,8
Ústecký	100 974	6,5	732	2,2	2 968	5,5	25 133	5,7
Liberecký	22 268	1,4	236	0,7	404	0,7	6 520	1,5
Královéhradecký	92 641	6,0	1 442	4,4	9 164	16,9	27 899	6,3
Pardubický	95 761	6,2	1 416	4,3	2 995	5,5	31 288	7,1
Vysočina	157 510	10,2	11 779	36,1	262	0,5	46 366	10,5
Jihomoravský	224 054	14,5	2 225	6,8	5 891	10,9	48 604	11,0
Olomoucký	108 321	7,0	682	2,1	9 027	16,7	32 426	7,3
Zlínský	57 766	3,7	295	0,9	1 067	2,0	16 709	3,8
Moravskoslezský	72 210	4,7	1 200	3,7	6 467	12,0	27 647	6,3

Od roku 2000 se v kraji postupně snižovaly osevní plochy luskovin, brambor, technické cukrovky a pícnin na orné půdě. Naproti tomu téměř o třetinu vzrostly osevní plochy olejnin. Největší výkyvy jsou po roce 2000 patrné u osevních ploch obilovin. Po poklesu o 10 % v roce 2003 následovalo zvýšení v roce 2004 na

nejvyšší hodnotu od roku 1996. Z hlediska podílu na celostátní výměře orné půdy lze za hlavní producenty obilovin a olejnin považovat podniky ve Středočeském a Jihomoravském kraji, brambor a pícnin na orné půdě v kraji Vysočina a technické cukrovky ve Středočeském, Královéhradeckém a Olomouckém kraji.

Tab. 3.1.9 Využití orné půdy v okresech Středočeského kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná orná půda celkem (ha)	z toho (%)								
		obiloviny	z toho		luskoviny	brambory	cukrovka	olejnin	pícniny na orné půdě	bez sklizně
			pšenice	ječmen						
Středočeský kraj	480 914	61,7	33,4	19,7	0,7	1,6	3,2	18,5	12,3	0,6
v tom okresy:										
Benešov	57 497	55,5	25,1	19,6	0,9	1,8	-	19,4	20,0	0,2
Beroun	22 556	62,4	35,4	22,0	0,6	0,2	-	18,8	15,5	1,5
Kladno	45 529	67,1	37,6	23,9	1,5	0,2	2,8	19,6	8,1	0,4
Kolín	47 390	66,9	36,0	19,3	0,5	0,6	4,3	19,2	6,6	1,0
Kutná Hora	45 613	60,8	34,4	17,5	0,4	1,0	2,9	19,5	14,0	0,6
Mělník	29 691	66,5	31,2	22,7	0,1	2,4	4,0	17,4	6,9	0,6
Mladá Boleslav	50 711	59,3	36,5	15,2	0,5	1,5	8,6	16,9	11,7	0,8
Nymburk	50 795	60,7	35,1	18,1	1,2	3,7	5,7	13,9	10,1	0,4
Praha-východ	33 014	63,0	33,3	23,2	0,7	3,2	4,1	18,7	6,9	0,3
Praha-západ	24 001	64,1	37,2	21,1	0,6	0,2	3,5	21,5	8,6	0,3
Příbram	46 950	56,2	27,9	17,4	0,5	2,2	-	16,5	23,4	0,2
Rakovník	27 167	63,9	35,0	22,4	0,8	0,2	-	24,8	8,6	0,9

Podíl **půdy ležící ladem** byl v kraji v porovnání s celostátním průměrem na stejné úrovni (0,6 %). Nižšího podílu půdy nevyužité ke sklizni na celkové orné půdě dosahovaly okresy zemědělského charakteru (Benešov, Příbram), vyššího podílu okresy s nižší zemědělskou produkcí (Beroun).

Rozdílné klimatické podmínky a další faktory (svažitost, kvalita půdy apod.) vedou k rozdílným ve využití půdy v jednotlivých okresech kraje. Z údajů o využití orné půdy v roce 2007 lze okresy Středočeského kraje charakterizovat takto:

Okres Benešov lze považovat ve vyjádření absolutních čísel v meziokresním srovnání kraje za zemědělsky nejsilnější region. I přesto, že hlavní plodinou jsou obiloviny, má tato komodita nejnižší podíl na celkovém využití obhospodařované půdy v porovnání s ostatními okresy Středočeského kraje (55,5 %). Na ostatní orné půdě se pěstují především olejnin a pícniny na orné půdě. Zajímavostí v okrese Benešov je pěstování jetele červeného, jehož celková plocha činí 4 316 ha a podíl na celkové produkci Středočeského kraje je více než poloviční (57 %). I přes svou výraznou zemědělskou charakteristiku se zde některé rostlinné komodity nevyskytují (např. cukrovka technická, len setý, zelenina, sója) nebo pouze ve velmi malém množství (slunečnice, vojtěška).

Pro **okres Beroun** není tolik typická zemědělská činnost. Jedná se rozlohou o menší okres s nepříliš vhodným terénem k využívání zemědělské činnosti a vyšším podílem lesnatosti (třetí nejvyšší v kraji). Dokazuje to i podíl zemědělské plochy na celkové rozloze (52 %). V ostatních okresech Středočeského kraje se pohybuje tento podíl o 6 až 22 procentních bodů výše. Výjimku tvoří okres Příbram, na jehož území se nachází rozlehlý vojenský újezd Brdy s nezemědělskou půdou. Důležitou rostlinnou komoditou okresu Beroun jsou obiloviny, jejichž podíl na celkovém osevu je mírně nadprůměrný v porovnání s krajským průměrem (o 0,7 procentního bodu vyšší). O 4,3 procentních bodů jsou nadprůměrné ve stejném srovnání především plodiny pšenice a ječmen. Naopak žito a kukuřice na zrna jsou zde zastoupeny minimálně. To samé se dá říci o bramborách (podíl na kraji pouhých 0,6 %), cukrovka se zde nepěstuje vůbec. Z olejnin vyniká pouze slunečnice (4. největší osevní plocha v kraji).

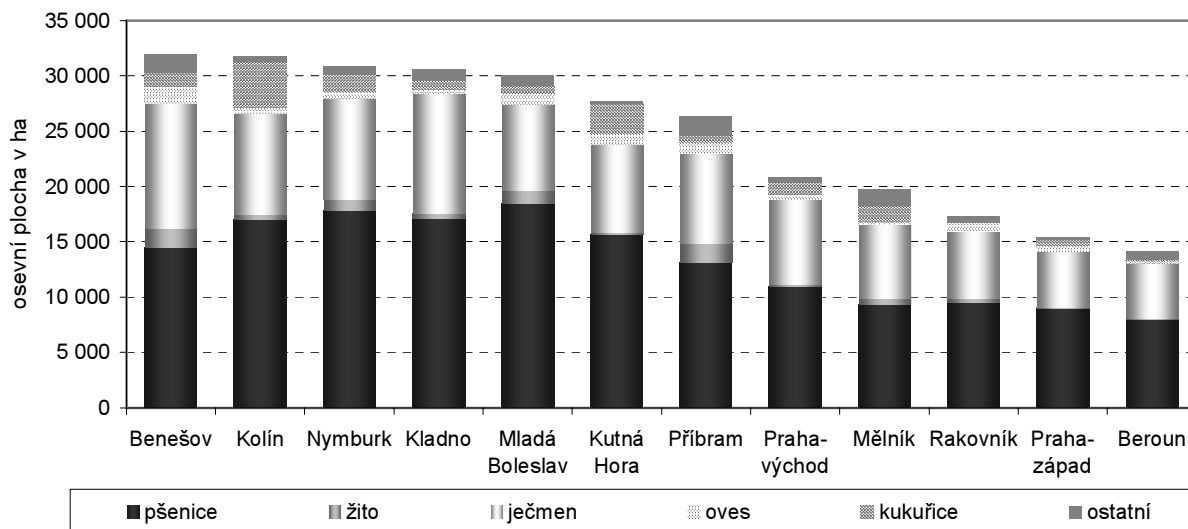
Okres Kladno má na svém území výrazný podíl obilovin (nejvyšší v kraji). Dominantní obilovinou je pšenice, významné jsou také osevní plochy ječmene. V podílu na celku kraje výrazně figurují také luskoviny na zrna (pětina osevu v kraji), především hrách setý. Okres Kladno se oproti jiným okresům v kraji vyznačuje širokou rozmanitostí rostlinných plodin, je zde zastoupena i řada atypických plodin. Díky svým klimatickým podmínkám a blízkosti Žatecka jsou především v severní části okresu rozšířené chmelnice (Zlonice). Netradičním rostlinným sortimentem pěstovaným na Slánsku je víno.

Okres Kolín má pro zemědělství dobré a příznivé podmínky, jak v klimatu a členitosti terénu, tak kvalitě půd. To dokazuje i výrazný podíl zemědělsky využívané půdy. Nemalou měrou k tomu přispívá i nízký podíl zalesnění (pouze 12,7 % celkové plochy). Po okrese Benešov vykazuje Kolínsko v absolutních číslech

největší osevní plochy obilovin. Na rozdíl od Benešovska dosahuje tato rostlinná komodita, především pšenice, ječmen a také kukuřice na zrno, vysokého podílu na celkové obhospodařované půdě okresu i na ploše Středočeského kraje, vyčleněné pro osev obilovin (28 %). Okres Kolín figuruje v meziokresním porovnání vysoko také v pěstování olejnin. Často jsou na tomto území k vidění pole s řepkou či slunečnicemi. Oproti sousedním regionům (okres Nymburk a Praha-východ) dosahuje okres Kolín menší plochy pro pěstování brambor, přednost dostává cukrová řepa. Daří se zde také ovocnářství, necelá čtvrtina plochy ovocných sadů připadá právě na Kolínsko.

Graf 16 Osevní plochy obilovin v okresech Středočeského kraje v roce 2007

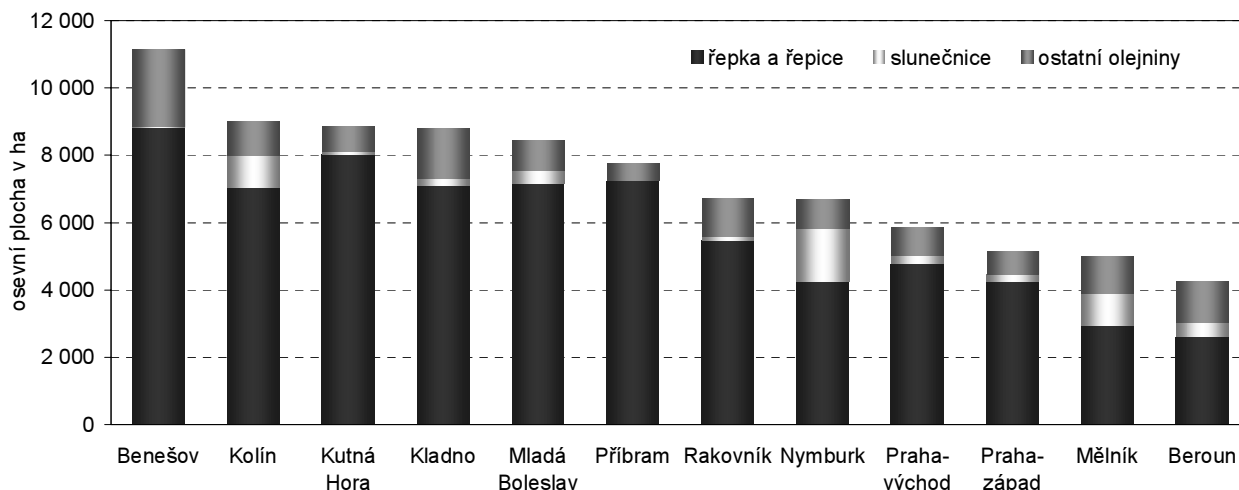
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

Okres Kutná Hora má dvě odlišné oblasti. Severní nížinnou část a jihovýchodní část, kam zasahuje Českomoravská vrchovina. Průměrně na šesti hektarech orné půdy z deseti se pěstují obiloviny, z toho na třech pšenice, na necelých dvou ječmen a na polovině hektaru slunečnice, což v absolutním vyjádření této plodiny odpovídá po Kolínsku největší ploše v kraji. Stejně postavení jako slunečnice má také osevní plocha řepky. Silné zastoupení mají pícniny na orné půdě, především se upřednostňuje osev slunečnice na zeleno a na siláž. Na území okresu je poměrně častý výskyt pěstitelských školek (30 % z celého kraje).

Graf 17 Osevní plochy olejnin v okresech Středočeského kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

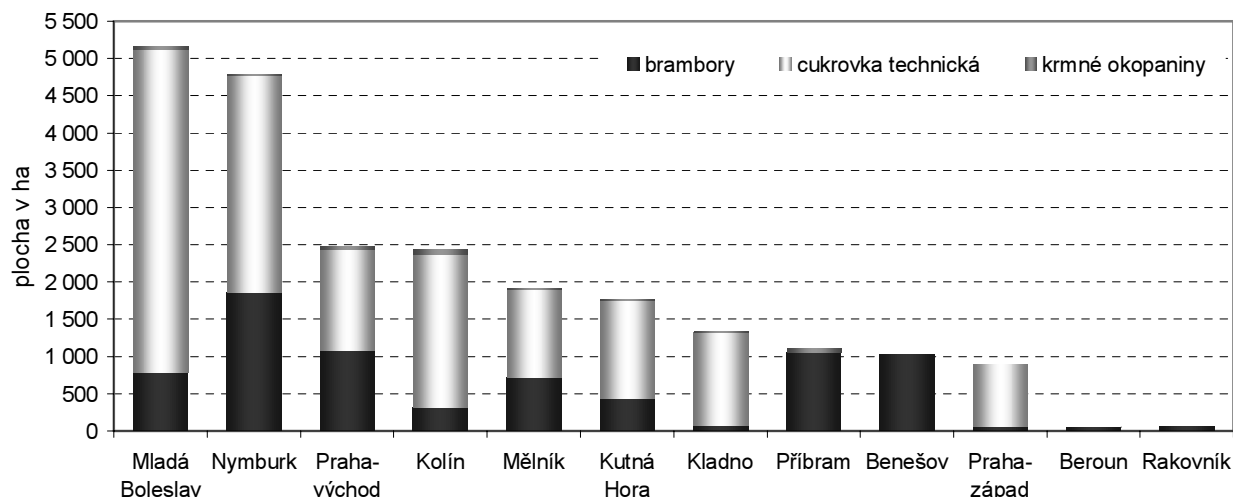
Okres Mělník má na svém území kvalitní zemědělskou půdu, navíc značná část okresu leží v nížinné oblasti. Dvě třetiny obhospodařované půdy jsou osévány obilovinami. Ostatní klasické rostlinné komodity nehrají v okresním srovnání podstatnou roli a spíše se pohybují pod krajským průměrem. Specifikem tohoto okresu v rostlinné činnosti je využívání strání a klimatu k pěstování vinné révy (Mělník, Liběchov), která na Mělnicku zaujímá tři čtvrtiny plochy z celkové rozlohy vinic v kraji. Již v menší míře dochází v některých částech k pěstování chmele (Vojkovic). Stejným poměrem jako okres Kutná Hora se podílí Mělnicko na celkové ploše pěstitelských školek.

V okrese Mladá Boleslav převládá pěstování obilovin, osevní plocha pšenice navíc zaujímá největší výměru v kraji. Výraznější zastoupení na celkové produkci v kraji mají i další méně významné obiloviny (oves, žito). Důležitou plodinou okresu Mladá Boleslav je cukrovka technická, jejíž podíl osevní plochy na kraji činí 28 % a na celé ČR 8 %. Mezi méně tradičními plodinami vyniká pěstování vojtěšky.

Okres Nymburk patří díky svému umístění v Polabské nížině k úrodným regionům Středočeského kraje. Vypovídá o tom nízký podíl zalesnění a nadprůměrný podíl zemědělské půdy na celkové výměře. Nymbursko je dlouhodobě silným bramborářským regionem, výrazně se daří i pěstování slunečnice. Plocha využívaná k pěstování obou plodin je největší v kraji. To samé, avšak v menších absolutních hodnotách, se dá říci o výsevu sóji a vojtěšky. I přes velký význam pěstování brambor na Nymbursku, vyplývá z výsledků FSS mezi lety 2005 až 2007 výrazné snížení plochy vyčleněné pro osev této plodiny. V tomto období naopak došlo k růstu plochy cukrovky technické.

Graf 18 Plochy okopanin v okresech Středočeského kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

Zemědělství v okrese Praha-východ je z velké části ovlivněno blízkostí hlavního města. Převažuje pěstování obilovin (pšenice a ječmen). U obou pražských okresů jsou typickým prvkem v krajině zahrady. Podíl zahrad na celkové ploše činí přes 5 % (průměrný podíl Středočeského kraje je 2,5 %) a nejčastěji slouží k pěstování zeleniny.

Okres Praha-západ je v rostlinném hospodářství v obdobné situaci jako Praha-východ. I tento okres má zemědělství přizpůsobeno s ohledem na těsnou blízkost hlavního města. Převažuje pěstování obilovin, především pšenice a ječmene. Plocha brambor je oproti východnímu pražskému regionu minimální a z okopanin tak převažuje cukrovka technická. Okres Praha-západ má také oproti Praze-východ nižší podíl zemědělské půdy a vyšší podíl zalesnění, zejména v jižní části okresu.

Okres Příbram je největším okresem ve Středočeském kraji. Díky rozlehlému vojenskému újezdu v Brdech, který neslouží pro zemědělské účely, má Příbramsko nízký podíl zemědělské půdy a vysoký podíl lesů na celkové ploše. I přesto je zde zemědělská plocha aktivně využívána. Podíl pšenice a ječmene na celkové ploše obilovin je nižší než v ostatních okresech a tak dostávají přednost i jiné plodiny, např. řepka, pícniny na orné půdě (kukuřice na zeleno a siláž) či brambory. Zajímavostí okresu je pěstování bobu (45 % osevní plochy z kraje). Naopak se na Příbramsku nevyskytují pole s cukrovkou technickou či se slunečnicemi na semeno.

Okres Rakovník patří mezi okresy s nižším podílem obhospodařované zemědělské půdy v porovnání s krajským průměrem. Zemědělská činnost v jižní a jihozápadní oblasti je omezena přírodními útvary s náročným terénem. Nejčastější vysázenou komoditou jsou obiloviny, konkrétněji pšenice a ječmen. Ostatní obiloviny tvoří pouhou desetinu z celé obilné plochy okresu. Z dalších plodin se ve větší míře pěstuje jen řepka (5 487 hektarů plochy). V severozápadní části okresu se projevuje vliv Žatecka a objevují se zde chmelnice (Kněževes, Hořovičky). Na Rakovnicku se nedaří okopaninám, výsadba brambor zde probíhá minimálně (v roce 2007 pouze na 55 hektarech) a není vykazováno pěstování cukrovky.

Skližeň rostlinných produktů přímo závisí na velikosti produkčních ploch a hektarových výnosech. V letech 2000 až 2008 se pohybovala celková sklizeň s menšími výkyvy okolo 3,2 mil. tun ročně. Největší produkce obilovin v kraji byla zjištěna v roce 2004, kdy celková sklizeň 3,4 mil. tun byla o 24 % vyšší než sklizeň v roce 2003. Výrazné kolísání jednoletých hodnot je patrné především u sklizně luskovin, která byla ve sledovaném období nejsilnější v roce 2005, zatímco v roce 2008 byla sklizeň této komodity třikrát nižší.

Tab. 3.1.10 Sklizeň ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2008

	v tis. tun								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	1 249,5	1 438,0	1 307,6	1 142,2	1 757,9	1 534,4	1 304,7	1 428,5	1 667,4
Luskoviny	12,0	13,5	11,3	7,6	11,2	16,0	12,3	8,4	5,7
Brambory celkem	222,7	197,4	159,8	133,6	176,9	219,0	157,1	173,0	165,5
Cukrovka technická	691,8	937,2	1 003,8	876,4	904,9	898,2	798,6	862,5	860,5
Olejniny celkem	173,0	227,6	162,0	141,4	231,3	196,4	230,8	244,5	258,1
Pícniny na orné půdě (v hodnotě sena)	573,0	578,3	524,7	390,7	487,2	495,7	430,3	383,8	408,3

Významné meziroční rozdíly v hektarových výnosech jsou do značné míry ovlivněny průběhem počasí v jednotlivých letech. Nejméně příznivým rokem byl ve Středočeském kraji pro rostlinnou výrobu rok 2003, kdy byly zaznamenány nejnižší výnosy obilovin, brambor, olejin i pícnin na orné půdě. V tomto roce měla klesající výkyv také dlouhodobě nejnávýhodnější rostlinná plodina, a to cukrovka technická. Každoročně její výnos, až na osmiprocentní pokles v roce 2003, rostl o 5 až 12 %. Index změny hektarového výnosu cukrovky technické v období 2000 až 2008 činil 145,5 a byl ze všech rostlinných plodin nejvyšší.

Tab. 3.1.11 Hektarové výnosy ve Středočeském kraji v letech 2000 až 2008

	t / ha								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	3,9	4,7	4,4	4,1	5,6	4,9	4,4	4,7	5,6
Luskoviny	2,1	2,5	1,9	2,1	3,2	2,5	2,3	2,0	2,1
Brambory celkem	19,7	21,1	21,6	17,9	23,5	27,7	23,1	24,5	24,2
Cukrovka technická	39,8	43,9	49,4	45,4	50,4	53,5	51,6	54,0	57,9
Olejniny celkem	2,2	2,5	2,0	1,5	2,9	2,4	2,5	2,6	2,6
Pícniny na orné půdě (v hodnotě sena)	5,4	5,9	6,4	5,2	6,3	6,8	6,5	6,5	6,7

Prodej rostlinných výrobků nekoresponduje u všech plodin s objemem vypěstované produkce. Část plodin slouží ke krmným účelům přímo u producenta. Jde nejen o pícniny na orné půdě a krmné okopaniny, ale i o část obilovin, zejména o ječmen a oves. Projevuje se též skladování vybraných produktů u pěstitelů a jejich prodej až v dalším roce. Z celkové produkce obilovin jsou k prodeji určeny zhruba tři čtvrtiny, ovsa jen polovina. Téměř 95 % produkce obilovin určené k prodeji nakoupily v roce 2007 obchodní a zpracovatelské organizace. Necelé 1 % prodaných obilovin bylo přímo vyvezeno do zahraničí.

Živočišná produkce se v kraji postupně zvyšuje. Ačkoli produkce výrobků živočišného původu delší období stagnuje, prodej zvířat naopak za roky 2006 a 2007 postupně vzrůstal.

Tab. 3.1.12 Živočišná produkce Středočeského kraje a Hl. m. Prahy v letech 2003 až 2007

	v mil. Kč ve stálých cenách 2000						
	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	2007 podíl na ČR (%)	Index 2007/2003
Živočišná produkce celkem	6 591	6 320	6 424	6 483	7 257	14,9	110,1
v tom:							
zvířata	3 556	3 461	3 481	3 694	4 193	15,8	117,9
z toho:							
skot	618	580	518	674	683	11,5	110,4
prasata	2 002	2 041	1 937	1 927	2 123	15,0	106,0
ovce a kozy	8	8	15	14	11	13,3	145,9
drůbež	909	814	999	1 067	1 359	21,7	149,5
živočišné výrobky	3 036	2 859	2 942	2 789	3 064	13,7	100,9
z toho:							
mléko	2 369	2 384	2 485	2 445	2 497	12,6	105,4
vejce	662	471	454	338	563	22,7	85,0

Oproti rostlinné produkci, u které v období let 2003 až 2007 dosahoval nejvyšší produkce rok 2004, je v živočišné výrobě ve stejném období naopak stejný rok považován za nejslabší. Největší zisky z produkce masa pochází z chovu prasat a drůbeže. Výraznou pozici na trhu mají také výrobky spojené s chovem zvířat. Jedná se především o výrobu mléka, jehož každoročně stoupající prodej tvoří třetinu celé živočišné produkce.

Živočišnou výrobu ve Středočeském kraji a Hl. m. Praze (šetřeno společně) lze po roce 2001 charakterizovat stagnací až menším poklesem výroby vepřového a hovězího masa. Výroba mléka si udržela od roku 2001 s drobnými výkyvy stabilní výrobní hladinu přibližných 335 tisíc litrů ročně. I přesto, že užitkovost, vyjádřena průměrnou roční dojivostí 1 krávy, se nepřetržitě každoročně navyšuje o dva až pět procent. Počet slepic výrazně poklesl v roce 2004, v návaznosti na to se snížila také snáška vajec. Zároveň však v tomto roce byla zaznamenána nejvyšší průměrná snáška na jednu slepici ve sledovaném období (302 ks vajec). V roce 2008 byl zaznamenán v kraji nejnižší úhyn telat – 8,6 % z celkového počtu narozených zvířat, naproti tomu úhyn selat v roce 2008 byl nejvyšší (12,8 %).

Tab. 3.1.13 Živočišná výroba ve Středočeském kraji a Hl. m. Praze v letech 2001 až 2008

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Výroba masa v jatečné hmotnosti (t)								
hovězí vč. telecího	9 310	10 369	10 660	10 122	9 858	9 356	10 003	9 066
vepřové	47 286	51 295	52 073	52 321	49 116	47 861	49 066	46 736
Výroba mléka (tis. litrů)	331 608	336 267	332 317	328 447	340 228	331 803	338 886	335 520
Průměrná roční dojivost 1 krávy (litry)	5 611	5 772	5 926	6 224	6 484	6 610	6 858	7 082
Snáška vajec								
celkem (tis. kusů)	303 443	413 200	365 350	263 385	339 362	279 996	400 820	482 912
na 1 slepici (ks)	294	292	301	302	288	276	289	296
Úhyn z počtu narozených (%)								
telata	.	10,7	11,3	9,8	9,6	9,9	9,1	8,6
selata	11,0	11,4	11,1	10,8	11,9	11,4	12,2	12,8

Počty hospodářských zvířat zahrnují užitková zvířata ve vlastnictví či v držení zpravodajských jednotek ke konci září 2007. Největším chovatelem skotu je Jihočeský kraj a Vysočina, vysokou intenzitou chovu se k nim řadí i Plzeňský kraj. K největším chovatelům prasat a drůbeže patří Středočeský a Jihomoravský kraj. Nejvyšší intenzitu chovu prasat má však kraj Vysočina. Nejvíce ovcí a beranů se chová v Jihočeském a Zlínském kraji, koz a kozlů v Jihočeském a Ústeckém kraji. Nejvyšší stavy koní byly zjištěny v Jihočeském a Středočeském kraji. Chovy králíků jsou nejvíce rozšířeny v Jihomoravském a Středočeském kraji. V členění podle okresů byly zveřejněny pouze stavy u hlavních skupin zvířat. U koní je třeba vzít v úvahu, že mezi zpravodajské jednotky nemuseli být zařazeni všichni chovatelé. Pro koně nebyla stanovena prahová hodnota, proto subjekty nepřekračující jiné prahové hodnoty nebyly mezi zpravodajské jednotky zařazeny.

Tab. 3.1.14 Stavy hospodářských zvířat v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Skot celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Prasata celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Drůbež celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Intenzita chovu	
							skotu na 100 ha zem. půdy	prasat na 100 ha orné půdy
Česká republika	1 419 007	100,0	2 875 874	100,0	29 303 202	100,0	40,3	112,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	6 484	0,5	7 011	0,2	766 339	2,6	21,4	38,4
Středočeský	154 705	10,9	438 629	15,3	5 327 811	18,2	28,3	91,2
Jihočeský	218 354	15,4	352 520	12,3	4 318 784	14,7	51,7	135,0
Plzeňský	160 725	11,3	217 500	7,6	2 572 819	8,8	51,3	105,1
Karlovarský	36 521	2,6	27 317	0,9	233 167	0,8	36,7	67,3
Ústecký	41 226	2,9	109 445	3,8	2 001 811	6,8	19,7	72,8
Liberecký	42 444	3,0	36 748	1,3	118 417	0,4	46,6	97,3
Královéhradecký	109 632	7,7	216 898	7,5	1 941 527	6,6	46,7	127,4
Pardubický	120 755	8,5	181 855	6,3	2 327 479	7,9	52,7	102,5
Vysočina	215 604	15,2	410 722	14,3	852 072	2,9	57,8	140,8
Jihomoravský	74 615	5,3	439 430	15,3	5 457 667	18,6	20,6	135,1
Olomoucký	96 071	6,8	218 653	7,6	448 048	1,5	39,8	121,3
Zlínský	58 787	4,1	118 498	4,1	1 577 450	5,4	39,2	123,1
Moravskoslezský	83 083	5,9	100 647	3,5	1 359 813	4,6	38,9	77,2

V porovnání s rokem 2001 byly v roce 2008 ve Středočeském kraji (společně s Hl. m. Prahou) nižší stavy skotu o 7,4 %, přitom nejnižší počet zvířat byl zjištěn v roce 2006. Snížení stavů krav bylo ve stejném období o 0,4 procentního bodu pomalejší a pokles pokračoval i v posledních dvou letech. Stavy prasat se v kraji snížily od roku 2001 o více než jednu třetinu, přičemž k největšímu meziročnímu poklesu (o 13,5 %) došlo v posledním sledovaném roce. Počty prasnic poklesly od roku 2001 dokonce o dvě pětiny.

Tab. 3.1.15 Stavy hospodářských zvířat ve Středočeském kraji a Hl. m. Praze v letech 2001 až 2008 ¹⁾

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skot celkem	191 854	176 454	168 557	158 049	154 934	151 262	152 850	151 671
z toho krávy	69 517	64 967	63 326	59 558	60 072	58 413	57 798	57 856
Prasata celkem	527 101	525 919	513 539	438 596	415 646	407 398	437 434	386 226
z toho prasnice	46 638	43 683	43 601	35 159	33 301	32 726	34 900	29 072
Ovce a berani	6 760	7 606	7 763	10 388	12 247	13 293	16 913	17 966
Drůbež	4 568 284	5 249 131	4 319 423	3 123 830	4 907 240	3 967 449	5 867 460	7 084 359
z toho slepice	1 172 242	1 415 158	1 261 312	844 000	1 154 603	1 065 318	1 448 413	1 756 952

¹⁾ do roku 2003 k 1. 3., od roku 2004 k 1. 4.

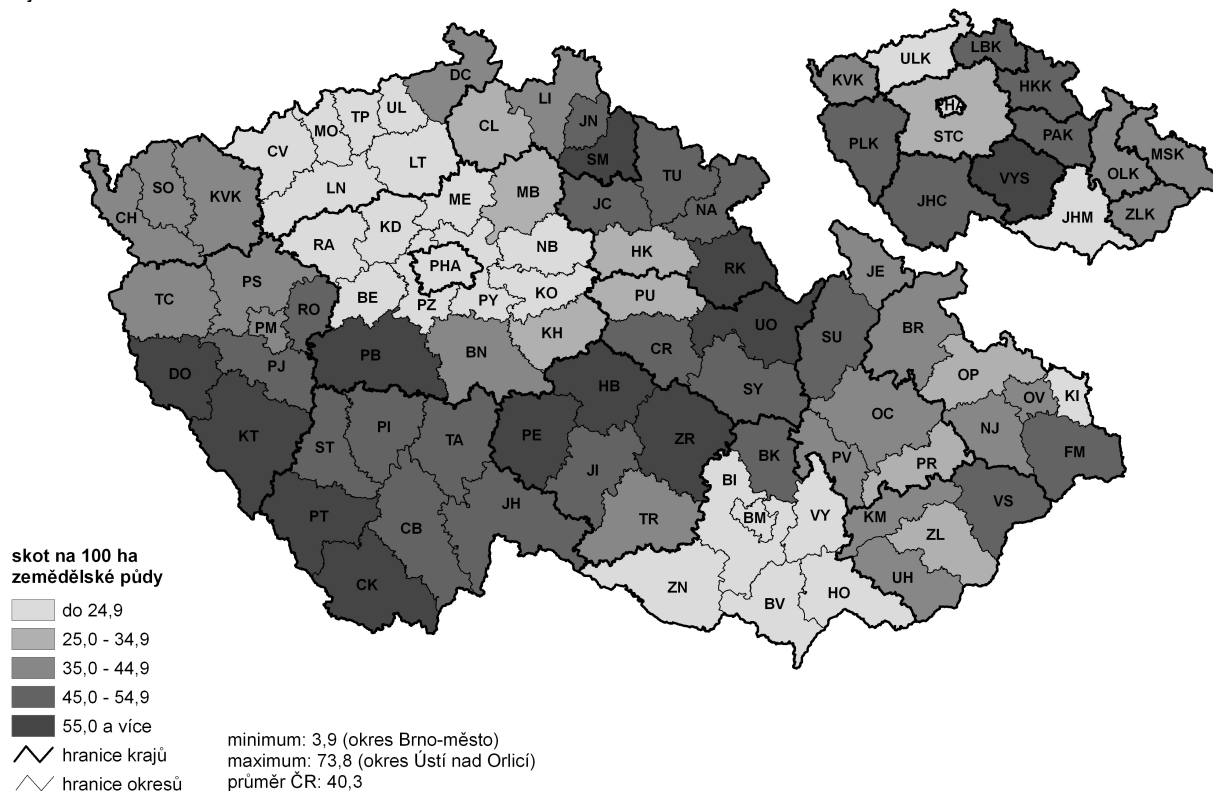
Po roce 2000 se postupně opět začaly zvyšovat stavy ovcí a beranů, nedosáhly však z daleka počtů chovaných v 80. letech 20. století. Stavy drůbeže se ve sledovaném období nejprve snížily do roku 2004 téměř o třetinu oproti stavu roku 2001. Ve zbytku období vzrostl počet drůbeže na více než dvojnásobek nejnižšího stavu z roku 2004, nejvíce zásluhou kuřat a poptávce po drůbežím mase.

Stavy hospodářských zvířat lze sledovat i z výsledků **strukturálních šetření** v letech 2005 a 2007.

Stavy skotu se v kraji oproti šetření v roce 2005 snížily o 33 793 kusů, to představuje propad o 21,6 %. Nejvíce se na tomto poklesu podílel mladý skot do 1 roku (o 24,5 % méně) a dojně krávy (o 19,6 % méně). Největší absolutní propad ve stavu skotu ve stejném období zaznamenal okres Benešov (o 3 156 kusů méně), největší procentní propad okres Rakovník (o 32 %). Naopak stavy skotu se navýšily nejvíce v okrese Příbram a Kladno. V ostatních okresech již převažoval mírný pokles. Intenzita chovu skotu (skot na 100 ha zemědělské půdy) je na území Středočeského kraje v porovnání s ostatními kraji nižší. Výjimku tvoří již zmíněné zemědělské okresy v jižní části kraje.

4. Intenzita chovu skotu v okresech ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

Tab. 3.1.16 Hospodářská zvířata v okresech Středočeského kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

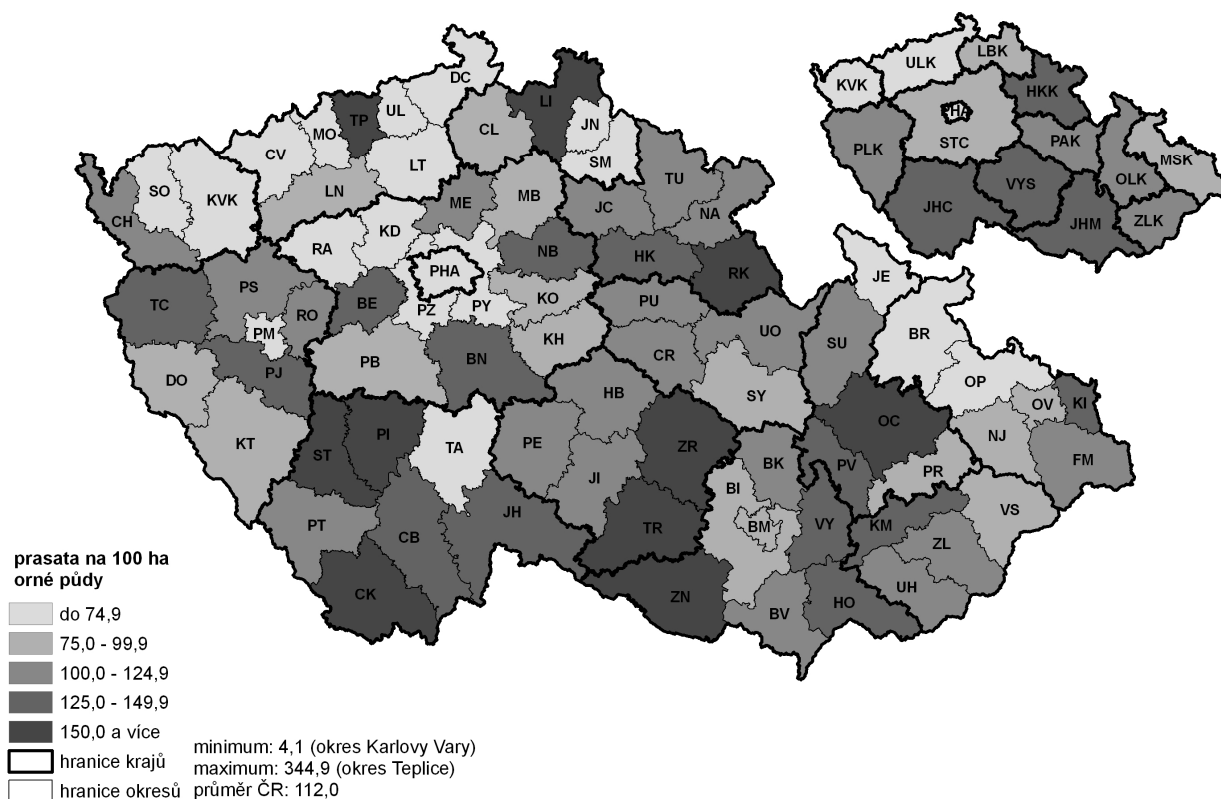
v kusech

	Skot	z toho krávy	Prasata	Ovce a berani	Kozy a kozli	Koně	Drůbež
Středočeský kraj	154 705	59 824	438 629	15 792	1 601	3 601	5 327 811
v tom okresy:							
Benešov	31 547	12 510	83 006	2 764	280	599	831 634
Beroun	7 001	2 589	30 171	1 193	166	675	131 217
Kladno	8 162	3 400	24 125	397	27	191	475 107
Kolín	7 217	2 944	46 648	595	49	207	267 911
Kutná Hora	17 093	6 422	45 499	1 309	145	203	847 816
Mělník	3 397	1 204	30 690	395	91	174	730 974
Mladá Boleslav	15 743	5 518	44 648	523	71	188	118 229
Nymburk	12 285	5 087	67 751	331	66	129	224 831
Praha-východ	7 571	2 922	16 026	1 695	181	269	1 339 139
Praha-západ	3 982	1 586	6 679	2 135	120	457	14 489
Příbram	36 336	14 059	38 709	3 246	332	380	268 964
Rakovník	4 369	1 582	4 677	1 208	72	128	77 501

Ve **stavech prasat** jsou z dlouhodobějšího hlediska patrné větší výkyvy v závislosti na poptávce po vepřovém masu a na cenách vstupů (především obilí a tím i krmných směsí), trendem je však obdobně jako u skotu celkový pokles. Oproti roku 2005 došlo ke snížení stavu prasat o 59 479 kusů, což představuje pokles o 18 %. Dvě třetiny tohoto úbytku připadly na okres Beroun, na jehož území došlo během let 2005 a 2007 k rapidnímu snížení v chovu prasat (o 60 % nižší). Na minimální stavy se dostal též chov prasat v okrese Rakovník. Na celkovém stavu prasat v kraji se naopak nejvíce podílely okresy Benešov (18,9 %), Nymburk (15,4 %) a okolo desetiprocentní hranice se pohybovaly také okresy Kolín, Kutná Hora a Mladá Boleslav. Díky silnému zaměření na vepřové maso vykazovaly okresy Benešov, Nymburk a Beroun intenzitu chovu přesahující více než 130 prasat na 100 hektarů orné půdy (kartogram 6). Intenzita chovu prasat, přepočtená na území celého kraje (91,2 %), byla o 20,8 procentního bodu pod celorepublikovým průměrem.

5. Intenzita chovu prasat v okresech ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

Chov **drůbeže** je vzhledem k poptávce na trhu velmi žádaným artiklem v živočišné výrobě, a tak stav zpravodajských jednotek dlouhodobě vzrůstá. Nejvyšší stavy drůbeže vykazoval v roce 2007 okres Praha-východ, a to i přesto, že v předchozím období strukturálního šetření zaznamenal druhý nejnižší počet (pouze 4 175). Tento obrovský nárůst, především kuřat na výkrm, byl výsledkem zprovoznění drůbežáren v roce 2005 na tomto území (Říčany).

Od roku 2001 se v kraji zvyšují počty **ovcí a beranů**. Nárůst dosahoval přibližně 2,5násobku mezi lety 2001 a 2008. Ze strukturálního šetření vyplývá lokalizace chovu jižním směrem od Prahy s ohledem na členitost terénu. Nejpočetnější stavy vykazovaly okresy Příbram a Benešov, z méně rozlehlých regionů také Praha-západ. Málo početné chovy ovcí a beranů jsou v Polábí (okresy Nymburk, Mělník) a okrese Kladno.

V roce 2007 došlo na území kraje v porovnání se šetřením v roce 2005 k desetiprocentnímu navýšení počtu **koní**. Největší nárůst a zároveň nejvyšší absolutní hodnota byla zaznamenána v okrese Beroun. Chová se zde až pětinasobné množství koní, než je tomu např. v okresech Rakovník či Nymburk.

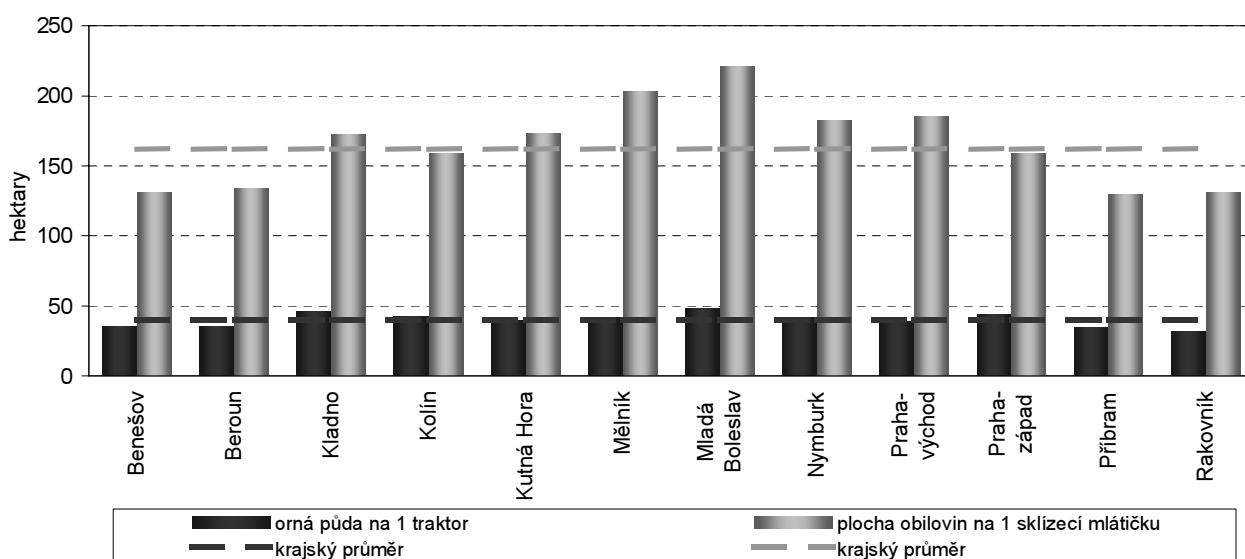
V období let 2001 až 2005 měl chov **koz a kozlů** v kraji klesající tendenci. Díky vzrůstajícím možnostem využívání koziho mléka a nástupu vznikajících biofarem došlo od roku 2006 až k dvojnásobnému navýšení počtu koz a kozlů. Nejvyšší stavy vykazují okresy Příbram a Benešov.

Ze strukturálního šetření v roce 2005 vykazují největší počty **včelstev** (rojů) polabské okresy, nejvíce okres Mělník. Stejně šetření vypovídá také o stavu **kožešinové zvěře**, jejíž chov se provozuje pouze v pěti okresech kraje a z převážné části (71 %) v okrese Kolín.

Strukturální šetření v zemědělství zjišťovalo též počty **zemědělských strojů a zařízení** ve vlastnictví zpravodajských jednotek (včetně finančního leasingu). V porovnání s rokem 2005 měli zemědělci v roce 2007 celostátně o 3,7 % traktorů méně, více ubývaly starší stroje s nižším výkonem, zatímco počet nejvýkonnějších traktorů (100 kW a více) se zvýšil o 7,6 %.

Graf 19 Zemědělské stroje v okresech Středočeského kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

Ve Středočeském kraji se oproti roku 2005 snížil počet traktorů o 3,5 %, především šlo o méně výkonná zařízení. Největším počtem zemědělských strojů ve vlastnictví podniků disponuje okres Benešov. V přepočtu na jeden subjekt provozující zemědělskou činnost připadá nejvíce na okres Mladá Boleslav (4 stroje na jeden subjekt), nejméně okres Beroun (1,6 stroje na subjekt). V přepočtu na zemědělskou plochu vychází v kraji průměrně 2 traktory na 100 ha.

Mírného poklesu počtu mezi zjišťováním v roce 2005 a 2007 se dočkaly i další druhy strojů sloužící pro zemědělské účely ve vlastnictví podniku, např. pluhy, sklízecí mlátičky, sklízeče brambor, atd. Naopak překvapivý nárůst počtu zaznamenaly stroje sloužící na účely dojení (o dvě třetiny více) a zavlažovací zařízení (o polovinu více). V rámci rozvoje informační společnosti přibyla též zařízení výpočetní techniky – osobní počítače (6% nárůst).

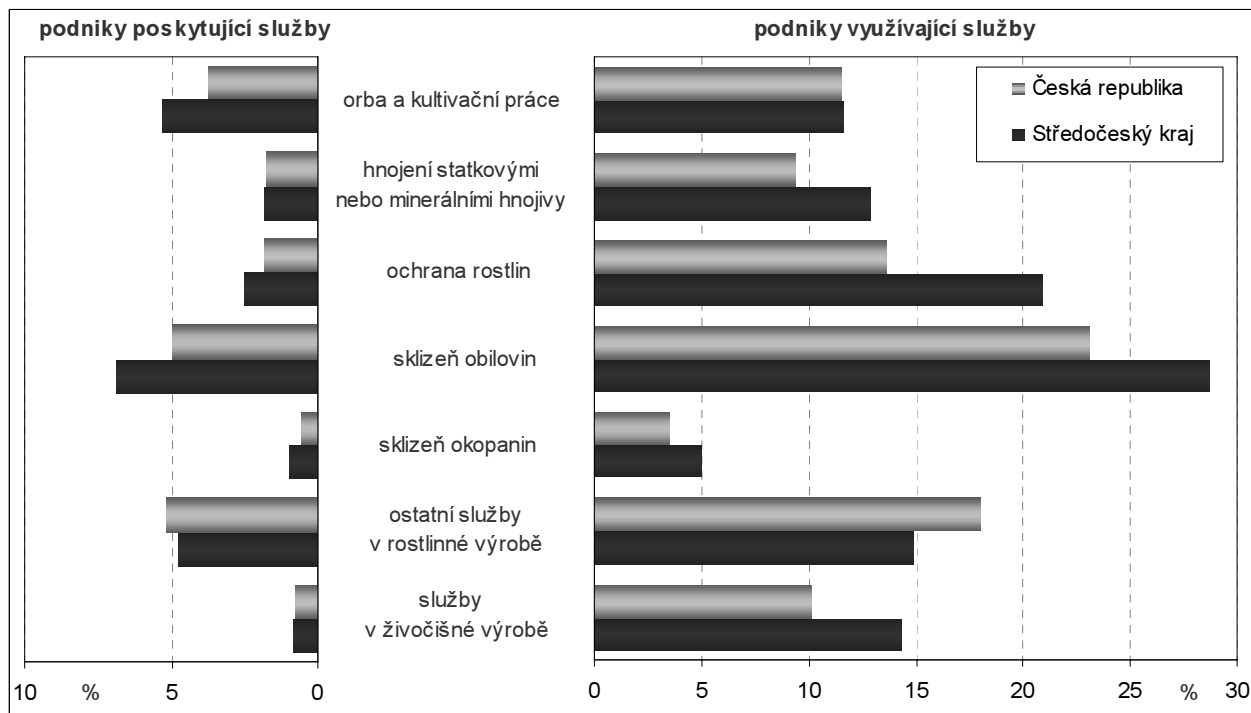
Z doplňujících informací, které byly součástí strukturálního šetření v zemědělství 2007, lze uvést podíl podniků, které **poskytují či využívají jednotlivé druhy zemědělských služeb**. Častěji podniky využívají zemědělské služby, než je poskytují, a přesto je v kraji podíl poskytovatelů u všech druhů služeb nad celostátním průměrem.

Z poskytovaných služeb je nejčastější sklizeň obilovin, následuje orba s kulturačními pracemi a blíže nespecifikované služby v rostlinné výrobě. Nejméně podniků nabízí jako službu sklizeň okopanin.

Podíl podniků, které využívají zemědělské služby, se pohybuje stejně jako u poskytovatelů služeb nad celostátním průměrem. Nejvíce zemědělských podniků (28,7 %) ve Středočeském kraji využívá nabídky sklizně obilovin jako službu jiné organizace. Tento podíl se pohybuje o 5,5 procentních bodů nad celostátním průměrem.

Graf 20 Zemědělské podniky poskytující a využívající zemědělské služby v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

Ve využívání státní podpory jsou v přepočtu na jeden podnik v období 2003 až 2007 aktivnější obchodní společnosti. Podpory byly zpravidla využívány jako investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělcům. Investice na posílení přizpůsobivosti a rozvoj venkovských oblastí byly výrazně nižší.

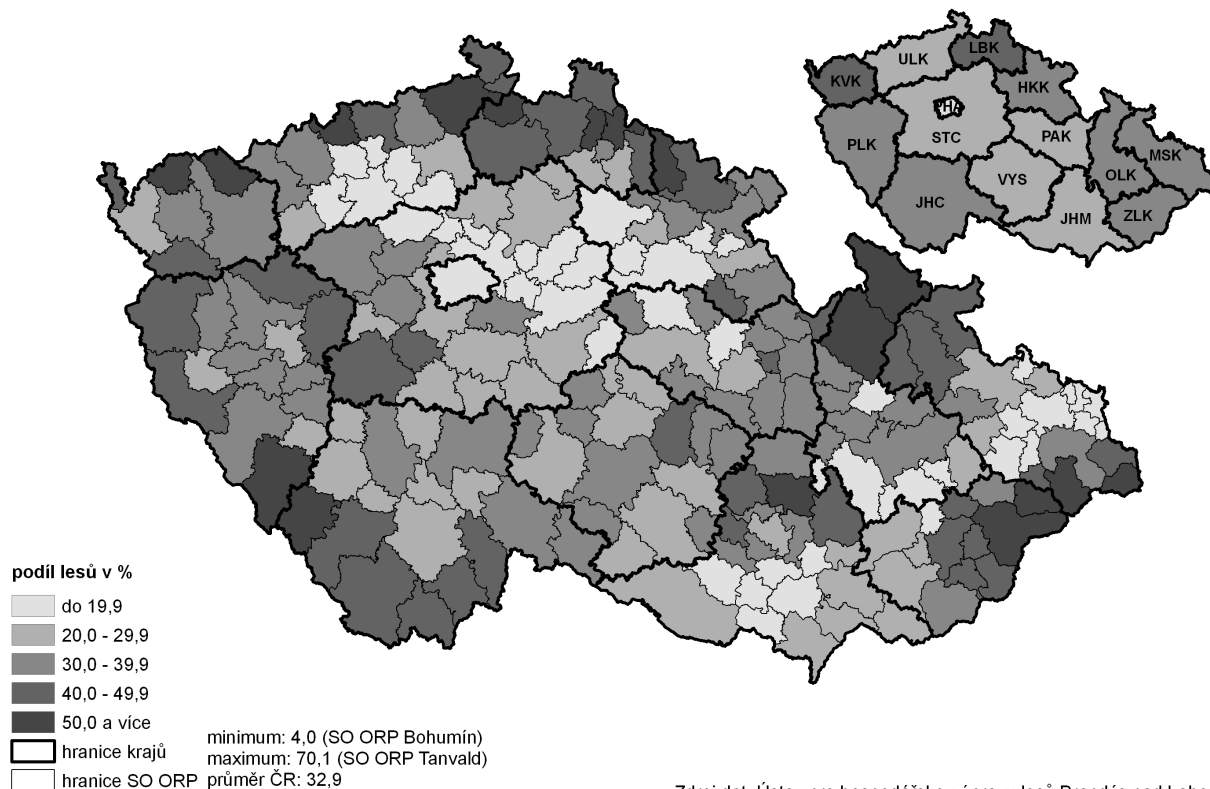
3.2. Lesnictví

Lesnictví patří společně se zemědělstvím do primárního sektoru, vyznačuje se však na rozdíl od něj především dlouhodobostí svého hospodaření. Všechny vlivy, ať už jsou dílem přírody či člověka, se v něm zpravidla projevují s větším či menším zpožděním a jejich dopad je dlouhodobý. Tím hůře se odstraňují následky chybných zásahů či opatření. Přitom význam lesa jako nenahraditelného krajinnotvorného prvku i zdroje přírodní obnovitelné suroviny je nezastupitelný a stále stoupá.

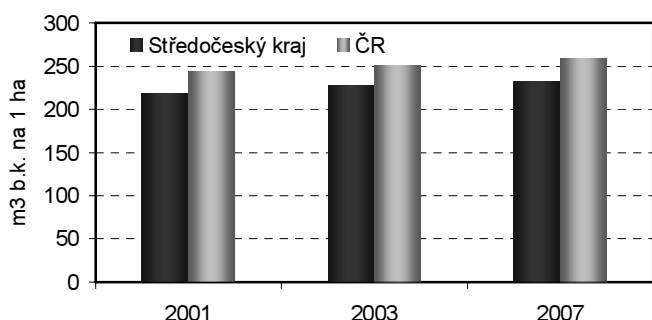
Výměra lesů i jednotlivých dřevin je v následujícím textu uváděna v porostní ploše, tj. ploše využívané přímo k lesní produkci, skutečně zalesněné nebo jen dočasně odlesněné s úmyslem opětovné obnovy lesního porostu.

Středočeský kraj je regionem s nejnižším podílem lesnatosti (nebereme-li v úvahu kraj Hl. m. Praha). Podíl lesů na celkové výměře území ke konci roku 2007 činil 27,2 %, tj. o 5,7 procentního bodu méně než kolik dosahoval celorepublikový průměr. Vlivem výhodných přírodních podmínek, kvalitních půd, přítomností velkých řek (především Labe) a s nimi spojených nížin, ale i blízkostí hlavního města, byla většina území přeměna na zemědělskou či zastavěnou plochu. Lesy se zachovaly převážně v jihozápadní a západní části kraje (okresy Příbram, Beroun a Rakovník). Díky území s vyšší nadmořskou výškou a zachovalým porostem (VÚ Brdy, Hřebeny) dosahují nejvyšší zalesněnosti, téměř polovičního podílu lesní půdy na celkové ploše, SO ORP Příbram a Dobříš. Naopak oblasti polabského pásu protínajícího severní část kraje disponují velmi řídkým zalesněním. Nejmenší podíl lesní půdy na celkové ploše území vykazují SO ORP Kralupy nad Vltavou (5,8 %), Neratovice (7,4 %), Český Brod (8,3 %), Slaný (9,6 %), z územně rozlehlejších celků pak SO ORP Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (12 %).

6. Podíl lesů na celkové ploše SO ORP v České republice roce 2007

Graf 21 Průměrná zásoba dřeva ve Středočeském kraji a v České republice v m³ b.k. na 1 ha

Nižší podíl lesnatosti má za následek, že Středočeský kraj disponuje nižší zásobou dřeva v porovnání se standardem v ČR. Průměrná zásoba dřeva ve Středočeském kraji v roce 2007 činila 233 m³ b.k. na jeden hektar, tj. o 10 % méně než celorepublikový průměr. I přes zvyšování zásoby dřeva v kraji je tento rozdíl dlouhodobý, neboť úměrně dochází ke zvyšování zásoby i u ostatních krajů.

Lesy ve Středočeském kraji jsou v některých lokalitách, zejména v blízkosti průmyslových zón a důležitých dopravních komunikací, poškozeny dálkovým přenosem škodlivin v ovzduší. Platí to zvláště pro smrkové monokultury, které se v těchto polohách vyskytují a u nichž se pak projevuje zvýšená náchylnost k některým druhům kalamit, zejména větrným. Tuto skutečnost potvrzuje od roku 2005 vysoká úroveň defoliace¹⁾. V roce 2006 dosahoval v kraji index defoliace hodnoty 3,84, celorepublikový průměr byl výrazně nižší (2,30).

Tab. 3.2.1 Lesy v krajích České republiky podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

	Lesy celkem		v tom:						z jehličnatých smrk	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina			
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 975 065	1 941 582	576 808	627 548	30 963	26 052	1 397 012	1 369 695
v tom kraje:										
Hl. město Praha	4 641	4 704	1 726	1 611	2 857	3 062	58	30	533	409
Středočeský	297 099	300 078	217 295	213 668	77 020	83 145	2 784	3 265	116 688	113 995
Jihočeský	367 041	370 798	321 051	320 042	41 773	47 039	4 217	3 717	206 572	207 467
Plzeňský	292 264	293 996	257 131	252 980	32 403	38 817	2 730	2 200	171 038	167 189
Karlovarský	138 716	139 619	116 606	116 302	20 010	22 179	2 099	1 139	97 828	97 567
Ústecký	155 209	156 642	90 575	88 556	62 044	65 447	2 590	2 639	59 244	57 437
Liberecký	135 364	135 329	109 103	106 592	24 147	27 622	2 115	1 115	70 928	69 175
Královéhradecký	143 958	144 306	111 645	110 474	29 868	32 617	2 445	1 215	88 200	86 584
Pardubický	130 080	130 527	106 087	105 104	22 104	23 844	1 889	1 579	75 430	74 596
Vysočina	208 703	202 655	187 273	179 891	18 951	20 649	2 478	2 115	153 807	149 036
Jihomoravský	191 286	196 852	98 111	97 608	90 990	97 371	2 185	1 873	53 656	52 439
Olomoucký	175 733	178 946	126 419	126 242	47 099	50 959	2 215	1 745	107 612	107 093
Zlínský	154 320	154 421	90 027	87 549	62 861	65 252	1 432	1 620	69 635	68 185
Moravskoslezský	188 423	186 308	142 016	134 963	44 682	49 545	1 726	1 800	125 842	118 521

Druhové složení lesů Středočeského kraje je dáno především diferenciací geografických a klimatologických podmínek na jeho území. Celkově převládají jehličnaté dřeviny, které v roce 2007 představovaly 71,2 % z celkové výměry lesů v kraji. Tento údaj byl o 3,6 procentních bodů pod celorepublikovou úrovní. Naopak podíl listnatých dřevin (27,7 %) byl o stejné procentní body nad celorepublikovým průměrem. V období let 2000 až 2007 nedošlo v porostních plochách lesů kraje k výrazným změnám, byl zaznamenán pouze jednoprocenní nárůst listnatých dřevin.

Tab. 3.2.2 Lesy v okresech Středočeského kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

	Lesy celkem		v tom						z jehličnatých smrk	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina			
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Kraj celkem	297 099	300 078	217 295	213 668	77 020	83 145	2 784	3 265	116 688	113 995
v tom okresy:										
Benešov	37 578	41 270	31 973	33 606	5 213	7 078	393	586	21 874	22 862
Beroun	22 975	22 978	13 241	12 960	9 521	9 799	213	219	6 056	5 964
Kladno	11 685	11 753	7 469	7 385	4 091	4 230	125	138	2 613	2 574
Kolín	14 279	14 667	10 004	10 018	4 190	4 532	85	117	4 488	4 438
Kutná Hora	22 176	21 228	18 511	17 382	3 528	3 630	138	216	14 000	13 195
Mělník	13 503	13 772	8 471	8 184	4 827	5 358	204	230	1 781	1 581
Mladá Boleslav	27 455	27 744	18 625	18 335	8 618	9 035	212	374	4 632	4 340
Nymburk	14 138	14 878	5 902	5 939	8 166	8 848	70	92	1 387	1 261
Praha-východ	9 708	9 363	6 701	6 287	2 897	2 985	111	92	4 029	3 761
Praha-západ	17 347	15 791	10 701	9 362	6 434	6 273	212	156	5 225	4 620
Příbram	71 133	71 394	62 121	61 412	8 387	9 316	625	665	40 686	39 822
Rakovník	35 122	35 239	23 577	22 798	11 148	12 060	396	381	9 917	9 577

¹⁾ Defoliace je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání se zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Sleduje se na 306 monitorovacích plochách, které jsou podle lesnatosti rozmístěny rovnoměrně po území ČR. Defoliace (odlistění) se vyjadřuje v procentech ztráty jehličí (listí). Index defoliace se vyjadřuje jako podíl stromů šedesátiletých a starších ve 3. a 4. stupni odlistění, tedy stromy silně odlistěné (60,0 – 99,9 %) a odumřelé (100,0 % ztráta jehličí/listí).

Dominantní **jehličnatou dřevinou** je ve Středočeském kraji smrk, který v roce 2007 zaujímal 53,4 % celkové plochy jehličnatých dřevin (o 17 procentních bodů méně než v celé České republice). Kraj se tak stal regionem České republiky s nejnižším podílem této dřeviny. Malý podíl smrku, braného díky nejčastějšímu výskytu za základní lesní dřevinu, tak koresponduje s tezí nízkého indexu celkového zalesnění. Převaha smrku v kraji je patrná především v pásmu jihozápad - jih - jihovýchod. Více než čtvrtinu celkové plochy Středočeského kraje pokrytou smrkem tvoří Příbramsko (Brdy).

Druhou nejvýznamnější jehličnatou dřevinou kraje je borovice, která v roce 2007 představovala 37,7 % plochy jehličnatých dřevin a tento podíl je v mezikrajském hodnocení nejvyšší (o 8,5 procentního bodu více než republikový průměr). Výsledky dokazují značný význam této dřeviny v kraji a v některých subregionech dokonce převažují borovice nad smrkem. Jedná se především o nižší horopisné celky s teplejším klimatem (okresy Kladno, Kolín, Nymburk, Mělník a Mladá Boleslav). Největší porostní plochy borovice vykazuje z pohledu menšího územního měřítka SO ORP Mladá Boleslav.

Smrk společně s borovicí tvoří 91 % porostní plochy jehličnatých lesů. Většina zbylého podílu připadá na modřín (7,8 %), který vyniká mezi ostatními jehličnany především na Rakovnicku a Kladensku.

Nejčastější výskyt jedle bělokoré, tvořící jedno procento na celkovém jehličnatém porostu, je na Příbramsku a Dobříšsku.

Tab. 3.2.3 Lesy ve SO ORP Středočeského kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

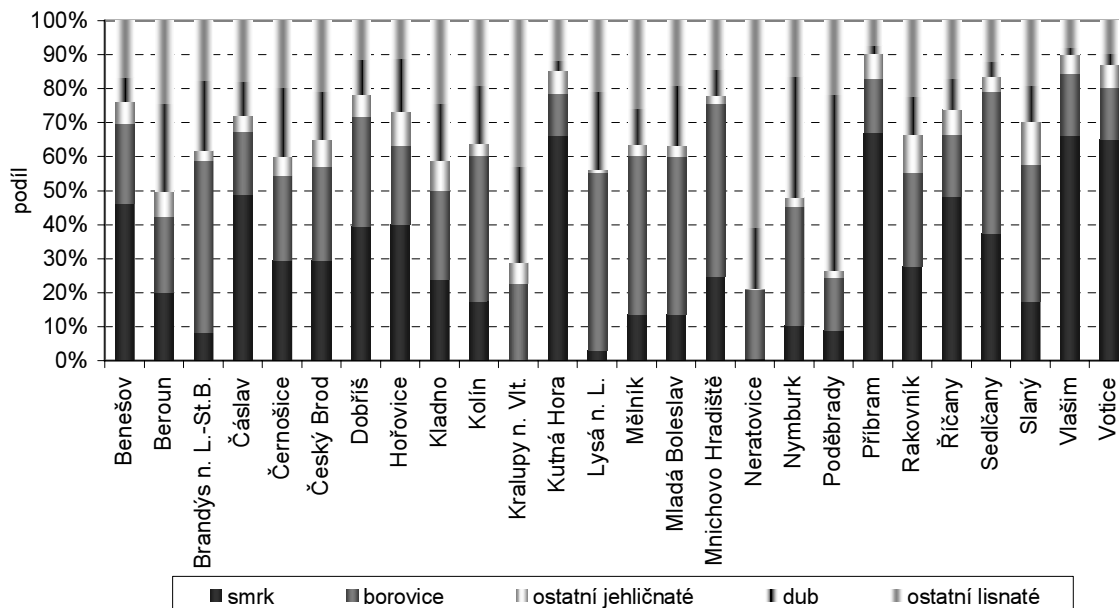
	Lesy celkem		v tom:						z jehličnatých smrk	
	2003	2007	jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina		2003	2007
			2003	2007	2003	2007	2003	2007		
Kraj celkem	298 304	300 078	215 761	213 668	79 700	83 145	2 843	3 265	115 514	113 995
v tom SO ORP:										
Benešov	19 485	20 336	14 825	15 237	4 444	4 770	216	328	9 152	9 262
Beroun	15 960	16 034	8 001	7 901	7 788	7 958	171	175	3 265	3 192
Brandýs n. L.-St. Bol.	4 535	4 525	2 859	2 746	1 624	1 697	52	82	420	369
Čáslav	4 204	4 126	2 961	2 954	1 213	1 141	30	30	2 008	2 008
Černošice	15 741	15 732	9 391	9 355	6 204	6 222	147	155	4 642	4 619
Český Brod	1 529	1 530	981	985	533	533	16	12	449	450
Dobříš	15 049	15 052	11 699	11 678	3 244	3 257	106	118	5 920	5 910
Hořovice	7 179	6 944	5 378	5 058	1 759	1 841	42	44	2 887	2 772
Kladno	10 561	10 557	6 139	6 103	4 248	4 285	173	168	2 499	2 485
Kolín	7 733	7 805	5 007	4 932	2 683	2 788	44	85	1 387	1 357
Kralupy nad Vltavou	697	767	198	219	485	540	14	9	27	19
Kutná Hora	17 031	17 102	14 473	14 428	2 398	2 489	160	185	11 219	11 187
Lysá nad Labem	2 345	2 395	1 370	1 334	951	1 035	24	25	80	73
Mělník	11 261	11 473	7 441	7 177	3 654	4 116	166	180	1 730	1 546
Mladá Boleslav	19 551	20 044	12 502	12 527	6 839	7 270	210	247	2 784	2 697
Mnichovo Hradiště	6 088	6 080	4 685	4 670	1 314	1 323	89	87	1 491	1 475
Neratovice	831	842	183	174	636	648	12	19	2	2
Nymburk	6 350	6 398	3 162	3 057	3 155	3 308	33	32	756	658
Poděbrady	5 739	5 801	1 614	1 528	4 110	4 239	16	34	610	519
Příbram	45 383	45 439	40 864	40 743	4 216	4 363	303	333	30 478	30 213
Rakovník	32 771	32 869	22 128	21 605	10 307	10 948	336	316	9 262	9 044
Říčany	12 223	12 107	8 985	8 872	3 149	3 149	89	85	5 893	5 822
Sedlčany	12 530	12 448	10 657	10 200	1 730	2 008	142	241	4 904	4 576
Slaný	3 629	3 550	2 612	2 471	998	1 045	19	34	638	622
Vlašim	14 021	14 029	12 543	12 502	1 330	1 390	148	137	9 216	9 217
Votice	5 879	6 095	5 102	5 210	690	782	87	103	3 797	3 902

Z listnatých dřevin má v kraji nejčastější zastoupení dub, který se v roce 2007 na celkové ploše listnáčů podílel 42,1 %. I přesto, že se celková plocha od roku 2000 zvýšila o více než 7 %, byl podíl dubu v kraji mezi listnatými stromy v roce 2007 mírně nižší než v roce 2000 (o 0,3 procentního bodu). Velmi viditelným lesním porostem je na území SO ORP Poděbrady dub, který je zde v průměru každou druhou vzrostlou dřevinou. Největší celkovou porostní plochu dubu vykazuje SO ORP Beroun. Druhou nejvýznamnější listnatou dřevinou je buk, jehož podíl v roce 2007 činil mezi listnatými porosty 14,3 % a nejčastějším jeho výskytem je Rakovnicko. Každým desátým listnatým stromem na území kraje je bříza, typická nejvíce pro severní část kraje (celý okres Mladá Boleslav). Osmiprocentního podílu na listnatých dřevinách dosahují

také habr (SO ORP Černošice, Beroun) a jasan (SO ORP Neratovice a Poděbrady). Další zastoupení mezi listnatými druhy, ale již v menší míře, mají také olše, lípa a akát.

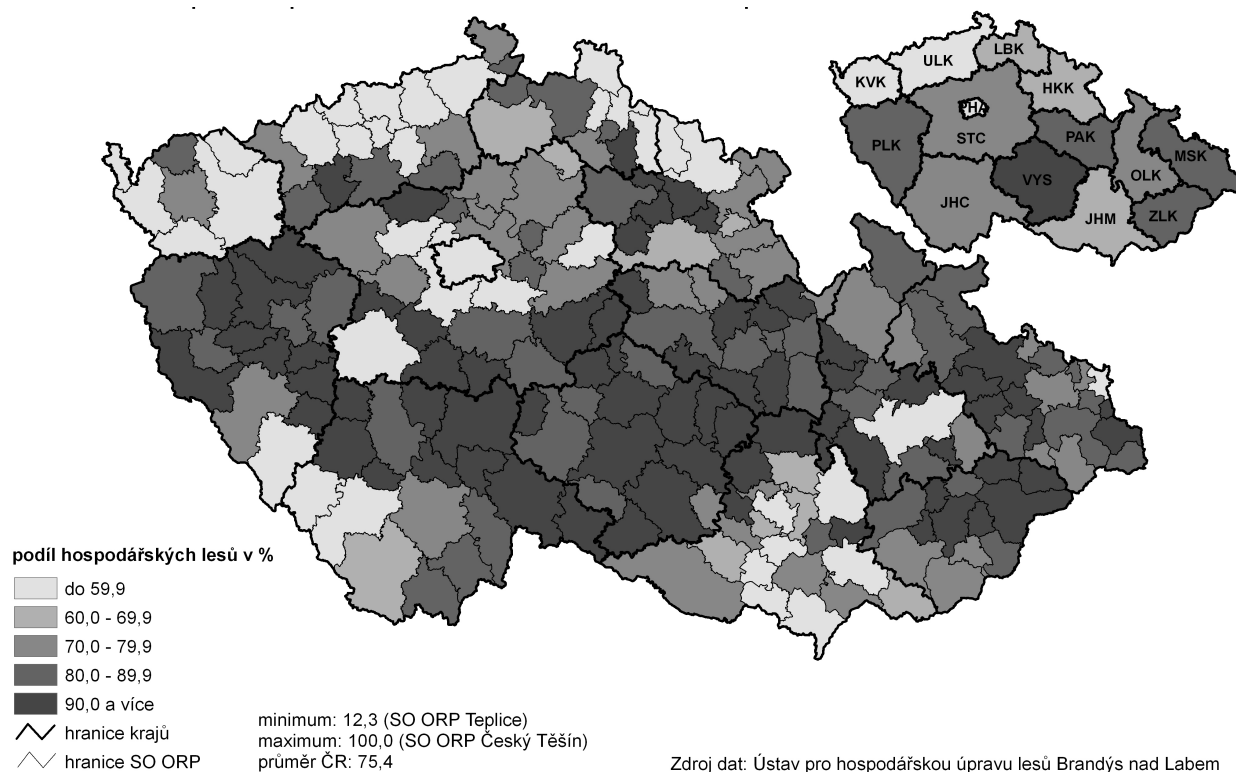
Graf 22 Druhové složení lesů ve SO ORP v roce 2007

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

Lesy se podle základní využitelnosti dělí na hospodářské, ochranné a zvláštního určení. Ve Středočeském kraji převažují lesy k **hospodářskému využití**. Pro tyto účely byly v roce 2007 k dispozici přibližně tři čtvrtiny z celkové výměry lesů (72,6 %), tj. o 2,8 procentního bodu pod celorepublikovou úroveň. Ve srovnání s rokem 2000 došlo v kraji k navýšení hospodářské plochy a tedy i podílu na celkové ploše lesů o 2,7 procentního bodu. Hospodářské využívání lesů probíhá v jižní části kraje, největších podílů hospodářských lesů na celkové zalesněné výměře dosahují SO ORP Votice, Sedlčany, Kutná Hora, Hořovice, ze západních regionů to je SO ORP Slaný.

7. Podíl hospodářských lesů na celkové ploše podle SO ORP v České republice v roce 2007

Tab. 3.2.4 Lesy v krajích České republiky podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení			
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 981 885	1 957 301	89 422	70 545	511 529	567 336	99 118	97 491
v tom kraje:										
Hl. město Praha	4 641	4 704	91	69	92	402	4 458	4 233	-	-
Středočeský	297 099	300 078	195 083	217 981	9 544	8 673	92 471	73 424	8 796	3 639
Jihočeský	367 041	370 798	280 087	292 652	8 245	5 666	78 708	72 481	28 147	26 987
Plzeňský	292 264	293 996	235 860	239 667	16 980	3 827	39 423	50 503	24 241	29 835
Karlovarský	138 716	139 619	86 626	73 397	6 500	4 224	45 590	61 998	326	131
Ústecký	155 209	156 642	113 365	85 563	12 438	9 093	29 406	61 986	468	6 372
Liberecký	135 364	135 329	93 220	85 335	5 691	11 523	36 454	38 471	7 014	7 852
Královéhradecký	143 958	144 306	101 585	97 160	13 751	12 182	28 621	34 964	15 432	12 962
Pardubický	130 080	130 527	115 590	115 827	2 298	2 144	12 191	12 556	734	871
Vysočina	208 703	202 655	193 059	187 761	1 835	1 260	13 809	13 634	2 889	774
Jihomoravský	191 286	196 852	131 165	130 743	3 405	3 845	56 716	62 264	7 851	6 015
Olomoucký	175 733	178 946	137 842	136 329	5 930	5 527	31 961	37 090	1 255	1 052
Zlínský	154 320	154 421	136 231	136 799	316	101	17 773	17 521	479	253
Moravskoslezský	188 423	186 308	162 080	158 020	2 397	2 079	23 946	26 210	1 484	747

Lesy ochranné²⁾ zaujímaly v roce 2007 ve Středočeském kraji 2,9 % lesů. V porovnání s rokem 2000 se jejich podíl snížil o 0,3 procentního bodu. Z kategorie lesů ochranných se vyskytují pouze lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích, největší podíl na celkové zalesněné ploše zaznamenává okres Mělník (SO ORP Mělník, Kralupy nad Vltavou) a Praha-západ (SO ORP Černošice). Naopak ve třech SO ORP se tento typ lesa vůbec nevyskytuje (Nymburk, Poděbrady, Lysá nad Labem).

Tab. 3.2.5 Lesy v okresech Středočeského kraje podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení			
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Kraj celkem	297 099	300 078	195 083	217 981	9 544	8 673	92 471	73 424	8 796	3 639
v tom okresy:										
Benešov	37 578	41 270	32 971	37 238	534	374	4 073	3 658	39	32
Beroun	22 975	22 978	16 994	18 081	1 093	1 085	4 887	3 811	2 410	2 076
Kladno	11 685	11 753	6 062	9 023	360	354	5 263	2 376	70	62
Kolín	14 279	14 667	4 135	7 992	-	10	10 143	6 666	105	619
Kutná Hora	22 176	21 228	20 756	20 054	472	259	948	915	-	-
Mělník	13 503	13 772	10 097	9 995	1 240	1 105	2 166	2 672	1 240	14
Mladá Boleslav	27 455	27 744	18 453	21 092	1 495	391	7 507	6 262	262	-
Nymburk	14 138	14 878	8 530	8 645	-	-	5 608	6 234	595	466
Praha-východ	9 708	9 363	3 923	6 876	229	216	5 557	2 270	112	48
Praha-západ	17 347	15 791	4 860	9 346	650	1 429	11 837	5 015	-	-
Příbram	71 133	71 394	45 773	46 349	1 702	1 762	23 658	23 283	14	36
Rakovník	35 122	35 239	22 529	23 289	1 768	1 688	10 825	10 262	3 948	285

²⁾ Do lesů ochranných patří lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích, vysokohorské lesy a lesy v klečovém lesním vegetačním stupni.

Lesy zvláštního určení³⁾ roku 2007 ve Středočeském kraji zabíraly téměř čtvrtinu plochy lesů (24,5 %). Oproti roku 2000 došlo k poklesu o 2,4 procentního bodu. Z kategorie lesů zvláštního určení v kraji převládají lesy zařazené do jiného veřejného zájmu (viz poznámka pod čarou). Z lesů zařazených do některé kategorie zvláštního určení převládají lesy 1. zóny chráněných krajinných oblastí, přírodní rezervace a přírodní památky (11,9 % lesů zvláštního určení). Největší podíl této zóny na celkové výměře lesů zvláštního určení na svém území vykazuje okres Mělník (66,6 %), v měřítku menších územních jednotek (dále podle SO ORP) jsou to Neratovicko (97 %) a Slánsko (71,1 %). Lesy významné pro zachování biodiverzity v roce 2007 tvořily 8,8 % plochy lesů zvláštního určení a nejvíce se podílely na struktuře lesa ve SO ORP Mladá Boleslav (57,4 %) a Lysá nad Labem (50,7 %). Lesy sloužící lesnickému výzkumu a výuce (8 % podíl) jsou typické pro SO ORP Český Brod (99,9 %), dále SO ORP Říčany (71,2 %) a Kolín (57,6 %). Lesy s uznanými oborami a samostatné bažantnice (7,5 % v kraji) jsou časté na Dobříšsku (69,8 %), Benešovsku (59,5 %) a Voticku (51,3 %), v severní části kraje také ve SO ORP Mnichovo Hradiště (51,2 %). Obdobně (7,5 %) se na ploše lesů zvláštního určení podílí v kraji lesy se zvýšenou funkcí ochrannou. Toto označení lesů mají všechny lesnaté plochy ve SO ORP Kralupy nad Vltavou, největší plochy ovšem vykazuje SO ORP Černošice. Ochranných lesních pásem zdrojů léčivých a minerálních vod (6 % v kraji) je nejvíce na Nymbursku (84,4 %) a Poděbradsku (65,4 %). Území národních parků a přírodních rezervací (5 % kraje) se rozkládají plošně nejvíce ve SO ORP Beroun (56 %). Výskyt příměstských a rekreačních lesů (4,6 % kraje) převažuje v jihozápadní oblasti od Prahy, a to na Hořovicku (61,4 %) a Černošicku (44,1%).

Tab. 3.2.6 Lesy ve SO ORP Středočeského kraje podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení			
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Kraj celkem	298 304	300 078	208 772	217 981	9 373	8 673	80 159	73 424	9 177	3 639
v tom SO ORP:										
Benešov	19 485	20 336	16 029	17 796	460	267	2 996	2 273	35	32
Beroun	15 960	16 034	10 266	11 439	872	887	4 822	3 707	2 408	2 076
Brandýs n. L.-St. Bol.	4 535	4 525	2 666	3 560	178	144	1 691	821	95	11
Čáslav	4 204	4 126	3 905	3 826	65	65	234	236	-	-
Černošice	15 741	15 732	9 227	9 300	1 435	1 422	5 080	5 011	-	-
Český Brod	1 529	1 530	1 226	1 227	8	8	296	296	-	-
Dobříš	15 049	15 052	13 477	13 757	614	614	958	682	-	-
Hořovice	7 179	6 944	6 885	6 642	221	198	74	104	1	-
Kladno	10 561	10 557	3 998	5 510	422	401	6 140	4 646	70	62
Kolín	7 733	7 805	5 919	5 874	1	2	1 814	1 930	105	0
Kralupy nad Vltavou	697	767	592	667	104	76	-	24	-	-
Kutná Hora	17 031	17 102	16 133	16 228	215	195	683	679	-	-
Lysá nad Labem	2 345	2 395	1 590	1 934	-	-	756	461	147	0
Mělník	11 261	11 473	8 851	8 075	1 128	1 038	1 282	2 360	966	2
Mladá Boleslav	19 551	20 044	14 455	15 853	279	101	4 818	4 090	17	-
Mnichovo Hradiště	6 088	6 080	3 701	3 942	290	290	2 097	1 848	-	-
Neratovice	831	842	469	656	14	1	348	184	261	-
Nymburk	6 350	6 398	4 150	4 560	-	-	2 200	1 838	113	93
Poděbrady	5 739	5 801	2 485	1 908	-	-	3 254	3 892	335	373
Příbram	45 383	45 439	22 038	22 163	458	873	22 887	22 403	-	-
Rakovník	32 771	32 869	22 870	23 289	1 731	1 617	8 170	7 963	3 948	285
Říčany	12 223	12 107	5 810	5 911	66	55	6 347	6 140	667	667
Sedlčany	12 530	12 448	11 673	11 975	702	275	155	198	8	36
Slaný	3 629	3 550	2 197	3 498	9	22	1 422	30	-	-
Vlašim	14 021	14 029	12 290	12 312	102	124	1 629	1 593	-	-
Votice	5 879	6 095	5 869	6 077	-	1	10	17	-	-

³⁾ Mezi lesy zvláštního určení patří pásma ochrany vodních zdrojů I. stupně, ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod, území národních parků a národních přírodních rezervací, 1. zóny CHKO, přírodní rezervace a přírodní památky, lázeňské lesy, příměstské a rekreační lesy, lesy sloužící lesnickému výzkumu a výuce, lesy se zvýšenou ochrannou funkcí, lesy významné pro uchování biodiverzity, uznané obory a samostatné bažantnice a lesy zatížené jiným veřejným zájmem.

3.3. Shrnutí

Zemědělství patří ve Středočeském kraji, zejména v porovnání s ostatními kraji České republiky, stále mezi významná odvětví ekonomiky. I přesto, že se podíl zaměstnaných v tomto sektoru snížil mezi roky 2000 a 2007 o více než čtvrtinu, byl Středočeský kraj výší svého podílu na celorepublikové hodnotě stále na první příčce jak z hlediska výměry obhospodařované zemědělské, tak i orné půdy.

Důležitým svým významem byl kraj i z pohledu počtu podnikajících subjektů v zemědělství, kterých bylo jak v případě fyzických, tak i právnických osob nejvíce po Jihomoravském kraji. U ekonomických subjektů působících v zemědělství převažovala z hlediska hlavního zaměření jejich činnosti zemědělská výroba (zejména na Benešovsku) a to i v porovnání s ostatními kraji České republiky. Jako celek se středočeské zemědělské podniky vyznačovaly nízkým počtem zaměstnanců, neboť devět z deseti podniků mělo v rozmezí od jednoho do pěti zaměstnanců, naopak jen ve třech podnicích pracovalo více než 250 osob. Zemědělské ekonomické subjekty ve Středočeském kraji byly charakteristické také oproti ostatním krajům méně příznivou věkovou strukturou svých zaměstnanců, zejména díky nízkému zastoupení osob ve věku do 24 let.

Význam zemědělství ve Středočeském kraji v porovnání se zbytkem republiky potvrzuje také ukazatel produkce zemědělského odvětví ve finančním vyjádření. Zde Středočeský kraj v souhrnném vyjádření s Hl. m. Prahou přesáhl druhý nejvýznamnější Jihomoravský kraj přibližně o třetinu a na celkové produkci České republiky se podílel téměř jednou pětinou. Výraznou část tvořila rostlinná produkce, z níž nejvýznamnější komoditou byly obiloviny, z celorepublikového pohledu významný podíl měly také olejnin a cukrová řepa.

V důsledku rozdílných klimatických podmínek a ostatních faktorů měl Středočeský kraj na svém území z pohledu zemědělství poměrně rozdílné oblasti. Za zemědělsky nejsilnější region lze považovat okres Benešov, dobré podmínky pro pěstování obilovin měly také okresy Kladno, Nymburk a Mladá Boleslav. V pěstování okopanin, zejména technické cukrovky, dominovaly okresy Mladá Boleslav a Nymburk, řepka byla důležitou osevní plodinou na Benešovsku, Kutnohorsku a Příbramsku. Naopak zemědělsky nejméně významnými byly okresy Beroun, Praha-západ či Rakovník.

Z hlediska živočišné produkce patřil Středočeský kraj společně s Jihomoravským a Jihočeským krajem k nejdůležitějším regionům republiky. V roce 2007 se celková živočišná produkce Středočeského kraje podílela na celkové zemědělské produkci celé České republiky z téměř 15 % a více než pětinový podíl připadal na produkci vajec a drůbeže. Na území Středočeského kraje se nejvyšší počet hospodářských zvířat choval zejména na Benešovsku (prasata, skot a drůbež) a Příbramsku (krávy, ovce a beraní, kozy), vysoké stavy drůbeže byly zjištěny v okrese Praha-východ, Kutná Hora a Benešov.

Středočeský kraj je kromě Hl. m. Prahy regionem s nejnižší zalesněností v České republice. Lesy se zachovaly nejvíce na Příbramsku, Berounsku a Rakovnicku, naopak nejméně se lesy nacházely ve východní a severní části kraje. Podprůměrný byl Středočeský kraj zastoupením jehličnatých lesů, listnaté stromy však byly v tomto kraji v celorepublikovém pohledu zastoupeny nadprůměrně, zejména na Berounsku, Mělnicku a Rakovnicku. Více než čtvrtinu z celkové plochy Středočeského kraje pokryté smrkem připadalo na území Příbramska. Z celorepublikového srovnání byl nadprůměrně zastoupen výskyt borovice, zejména v nižších oblastech Kladenska, Kolínska či Nymburska. Z listnatých dřevin se na území kraje nejčastěji vyskytoval dub, následován bukem. Téměř ze tří čtvrtin výměry byly lesy využívány pro hospodářské účely.

Z výše uvedeného je zřejmé, že zemědělství a lesnictví se i přes zhoršující se situaci v některých oblastech v posledních letech stále výraznou měrou promítá do každodenního života nemalé části obyvatel Středočeského kraje. V důsledku pozvolného přechodu od intenzivní k extenzivní formě zemědělství tak činnost primárního sektoru víceméně ovlivňuje také některé volnočasové aktivity obyvatel, stejně tak i celkový ráz krajiny. Třebaže v oblasti zemědělství pracuje relativně malé procento obyvatel, vývoj v této oblasti se nepřímou měrou promítá i do dalších odvětví, zejména do potravinářského a zpracovatelského průmyslu, což má za následek mnohem širší působnost jak uvnitř, tak i za hranice kraje.